Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дениз ★ ШОАТТА, 3 ЯНВАРЬ, 1987 ШУ. ★ № 2 (7349). ★ Мах 3 кап.

ПЯТИЛЕТКА ШИН ШЕРА ПЛАН—ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ!

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРЕ

Болх дог лазаш беш хилча...

Ховш ма хиллара, техника ший ханнахьен тешшамен кхашкарча балхашта кийчъяра инициатораш ба Сунженски района механизатораш, инженерно-технически болхлой. ХIаьта из инициатива дIанхайкаеш эггара хьалха латтачарех я «Победа» колхоза мехмастерской коллектив. Цо цкъа санна дуккхаза хьахьекхад деша да ше йолга. ХIаьта, 1984 — 1985 шерашка техника кийчъеча боккха толам баккха карагIдаьлар цу мехмастерской коллектива. Ерригроссийски социалистически яхье котало а йоаккхаш, цунна хьожайир 1000 сом премi.

Хьалхалаттарашкара дIадехараш массаза а дукхагIа хул, царна эхь да тIехьашка бовла. Из дага а кхоабаш, хьалхе а кийчбелар колхоза ремонтникаш техника тоаяра. Цу гIулакхна дика кийчйир мехмастерске: дIаоттайир эшаш йола оборудовани, боксаш йIохйир, вIашагIъеллар ремонтни бригадаш, белгалбаьхар техника кийчъяра бехктокхаме бола нах. Уж дукхагIбараш коммунисташ ба. Цудухьа, хьовзам боацаш, ханнахьа техника кийчъе болабелар механизатораш. Иштта, ерригa а юртбоахама инвентарь тоа а яь, соахка 1-ча ноябре кийчон мугIаре дIаоттаяй боахама ремонтникаша. Бакъда, дIахо де деза балхаш кхы а дукха да — ремонт е еза 98 тракторан 48 автомашинан. Цудухьа тахан, ма даггара кхехкаш ба мехмастерской боксашка болх.

ДIадахача шера йиълагIча квартале 14 трактор тоае декхарийла бар механизатораш. ХIаьта со цига хиннача дийнахьа тоаьяр 17 трактор. Квартал чакхъялалехьа кхы а 5 трактора ремонт чакхъяьккха лерхIаш а бар.

Мишта вIаштIехьдоал толамаш даха?

— ДукхагIча даькъе из де карагIдоал тха мехмастерской коллектива юкъе йоккха опыт йолаш, творчески уйла еш бола механизатораш хиларах, — яхаш дувц колхоза керттерча инженера А. Могильне. — Массаза а санна, йоккха проблема я запчасташ лахар. Уж е ханнахьа хьаяхьац е вIалла хилац. Цхьабакъда, уж хьаярга хьежаш багIац тха ремонтникаш. Пайда ийбу йолча таронех. Къаьнарча оатхалашта реставраци ю. Масала, моллагIа а оатхал хьае ховш ба токараш В. Выродов, Д. Скоморохов, А. Моисеев.

Чархаш йоахкача тракторий каст-каста йохар тормозаш. Бакъда, уж массанахьа а дефицит йолаш, хьалаха хала хулар. ТIаккха уйла е баьлар механизатораш шоай низацен таронеехи уж хьае карагIдаргдацар-хьогI, аьнна. Дукха ха ялалехьа хьалехар нийса никъ. Къаьнача, дIакхайса ухкача шестеренкех тормозаш е болабелар. Трактораш тIа дIаоттайнча, гучадаьлар, шоаш хьаяь тормозаш кхыметтел цIена ярел вогIа йоацилга. Цу тайпара, ремонтникаша шоай болх творчески лелабеш хилара тешал деш йола факташ кхы а дукха я укхаза. Мехмастерске болхлоша, тахан шоаш хьаю тягаш, брусаш, дискаш.

— Тхоашка йолаш йолча къаьнарча, дIанхайса мел ихкача оатхалех пайда ийца даьннад тхо, — йоах мехмастерске механика-контролера Н. Дороднова. — ХIанз ремонтникий проблема я, керда оатхалаш хьае аьшк ца таар.

Техника сиха тоаярал а совгIа, чIоагIа теркам тIабохийт мехмастерской коллективо из дика тоаяра а. Цу гIулакхна тIахьожам лоаттабу лаьрхIа вIашагIъеллача комиссес. Цунна юкъе боагIа колхоза керттера инженер, гаража заведующи, механик-контролер, трактор доалахьа йолча бригада бригадири механизатор шеи. Ерригача оатхалаша, узлаша болх мишта бу хьежачул тIехьагIа мара кулгаш яздац цар из тоаяра тешал деш оттаьча акта тIа. Во тоаяь техника мехмастерскера ара ца ялийтара доккха новкъостал ду коллективни подрядагIа къахьегача бригадашка лимитно-чекови система юкъейоалаяро. ХIанз хIара бригадас ший ахчах тоаяйт техника. МоллагIа а трактор е автомашина ремонте дIачуелча, цо хьаязъю цу тIа де дезача балхех мах бола чек. ХIара бригада техника тояра лимит оттаю. Цул тIехбовла йиш яц цар. Цудухьа тоа а яь, мехмастерскера шоай техника арайоаккхаш чIоагIа хьож уж цунна ремонт мишта яьй. МоллагIа а узел во болх беш хилча, актана кулг язде тигац. ХIана аьлча, хIанз техникана ремонт ярга дIадодар бригада ахча ма дий. Лоацца аьлча, цу системо гектара лакхъяьй ремонтникий балха дикал.

Терко а еш леладу колхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша техника тоаерашта эпа къахьегаман бытовойи хьалаш вIаштIехьдоахилга. ДикагIбола болхлой моральнии матеральнии белгалбоах. Планал тIех тоаьяча хIара тракторах алапе тIа 5 процент IотIакхет мехмастерской хIара болхлочоа. Боксашка, лакхе ма аллара, йIайха я. Механизаторашта дIаденнад мел эша спецбарзкъаш, болх беш я столови, дика кийчъяьй бытовка. Болхлошта эшшача гIо дара, мехмастерске вIашагIъеллай ханна йола партийни группа.

Х. ШАДИЕВ.

Кердача коталонашка

Толаме чакхдаьккхар шу тха совхоза кхаш леладераша. Ка бола ялат 22,5 центнер чудера хIара гектара тIара. Цу гIулакхо аьттув белар паччахьалкхенна ялат дIадалара план 117 процент кхоачашъе.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iергдац дIахо йодача хана а. Оаха социалистически декхар тIанйцад ялат дIадалара пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе, хургболча хьувкъама ма хулла тешамегIа лард йолла гIерташ а да тхо хIанз.

Минеральни, органически удобренешца хьаьндаьча лаьтта, толашагIа йолча агротехнически хана.4200 гектара тIа ка бола ялаташ дIадийнад гурахьа.

Из болх сихен дикен чакхбаккхара совхоза отделенешта юкъе яьржача яхье котало Чапанов Хьасана кулгалдечо яьккхар. Из дарах 300 сом премi елар цун коллектива.

ТIатеIIа кийчо еш ба кхаш леладераш бIаьсти дергдолча балхашта а. Декабрь бутт болабалалехьа 3500 гектар лаьтта зяба аьхар цар. Шишша балха норма еш къахьийгар механизатораша Булгучев Iусмана, Коненко Ивана, Бязиев Бек-Хана, кхычар.

Иштта овсаре къахьега кхаш леладерашта новкъостал дир балха хьалаш аттача дахара, совхоза кулгалхоша йоагIа йоахко яро. Масала, юртбоахама машина ехача из цу сахьате тоаелга, доагор кхоачаделча трактор кхай тIа йоллаше а из чудоттилга вIаштIехьдаьккхадар. Делкъийга массе хана бIайха кхача хулийтар.

Зяба аьхача кхашка планагIа итт эзар тонн органически удобрени дIаяхьа езаш ба совхоза къахьегамхой. Цхьабакъда, шоай таронашка а хьежа цул совгIа кхы а шин эзар тонн дIаяхьа дош деннад. Дагалаьцар чакхдаккха гарга а ба.

Къаьстта боккха теркам тIабахийтаб укх Iан деношка бIаьстан балхашта техника кийчъяра. Трактораш йиълагIча квартала планал дукхагIа, тоайир, кийчон мугIаре дIаоттайир ерригa а тIехьаювзаш йола инвентарь. Из тоаяра цхьан юкъа вIашагIъехка хиннача, хIаьта коллективни подрядагIа болх баьча звеношта юкъе яьржача яхье котало цхьоалагIча отделенера йолчо яьккхар.

Тахан, керда шу доладеннача дийнахьа цу толамаша къаьстта а гIадбугаш ба тха совхоза кхаш леладераш.

А. БЕКОВ,
Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза керттера агроном.

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Шура яьккхара планаш халла мара а е вIалла кхоачаш ца юлуш а хьанхаб цхьайтталагIча пятилетке Малгобекски района ГI. Ахриева цIерагIча совхоза хьайбаш леладераш. Цхьабакъда, соахка шера план 1800 килограмм йолаш, хIара кхоабача Iаттагара 2100 килограммал совгIа шура яьккхар. Из я лурчогIа хиннача дукха хIама ца эшаш 500 килограмм дукхагIа!

Цу хьокхамашка кхача новкъостал даьраш ба эггара хьалха доярках: Б. Ахмадова, П. Дебирова, С. Хамзаева, Р. Чичаева, М. Хакиева, кхыбараш.

МалагIча таронаша вIаштIехьдалийтар хьалха хиннача шура иштта алсамъяккха? КПСС XXVII съезд чакхйоаллаше а хьайбай производства интенсификаци яра новкъабаьлар цу совхозе. ДIадаьхар къаьна цамогаш дола кIезига шура лу доахан. Хьалха кулгаща деш хиннача балхашта механизаци а еш реконструкци йир хьайбай помещенешта. Юха а лазараш даржаргдоацаш массехказа молхаш тIехар ферма кха а хьайбай ерригача помещенешка а. ТIаккха цIеча фух дола къона доахан доаладир.

Из деррига чакхдаьккхачул тIехьагIа лакхбелар наьха балхацара безам а хьадечох бехктокхам а. Духхьашха дахкача доахангара лакхе белгальяьнкха шура яккха вIаштIехьдалийтар цу гIулакхаша. КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дага а бац хьайбаш леладераш. Цар дош деннад, хIара кхоабача Iаттагара соахка хинначул бIаь килограмм дукхагIа а йоаккхаш, паччахьалкхенна шура дIаялара укх пятилетка шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа кхоачашъе.

Деша дай бац

ТIеххьарча массехк шера шура яккхара планаш кхоачаш ца юлуш хьайоагIа Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоз. Телха мара дикагIча оагIорахьа кхы хIама хувцадаланзар шийтталагIча пятилетка хьалхарча шера а. ХIара кхоабача Iаттагара 2037 килограмм мара шура йоаккхаяланзар, е лурчогIа хинначул а 110 килограмм кIезигагIа. Из бахьан долаш паччахьалкхенга йоха дIа ца луш 730 тонн гаргга шура тIайисар колхоза, е планагIа йоагIаш хинначох 20,8 процент.

Цу кхоачамбоацара керттера бахьан доакъар къе а долаш доахан соахка во Iангара дахар, яхаш шоаш бакъбе гIерт колхоза правлене. Теша ловр, цхьабакъда, хIанзарча цифраша из де йиш хилийтац. ХIана аьлча, дIабахача декабрь бетта дийнахьен буси хIара кхоабача Iаттагара кхаь килограммага кхоачаш мара шура яккхацар цига, е лурчогIа хинначул а цхьа килограмм кIезигагIа. ХIаьта Iангара доахаш гIелденна хиннадале а уж меттадоаладе а шура тIакхетийташ болх тоабе а шортта ха хиннай аьхки а гурахьа а. Из ца дар колхоза кулгалхой бехк а ба, ахь а да.

Кхы дикагIа дац гIулакхаш цу района Кирова цIерагIча колхозе а. Соахка цу баохаме хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура, лурчогIа хинначул 80 килограмм кIезигагIа хилар. Из бахьан долаш шера план 1200 тонн йолаш эзар тонн гаргга мара йохканзар паччахьалкхенга. Бахьан — дукха доахан къаьна, цамогаш долаш, кIезига шура луш хилар. Уж ца хийцача хIама хувцалургдац укх шера а. Юха а деша дай боацаш бусаргба.

СОВЕТСКИ МЕХКА ГIОЛЛА

ЛАТВИЙСКИ ССР. «Накотне» («Кхоана хургдар») яха колхоз республике эггара дикагIчарех бола боахам ба. 40 шу хьалха хьахиннаб из. Доккхий толамаш дахарах цунна еннай Ленина орден. Укхаза бIубенна юртбоахама производства интенсивность лакхъяра новкъа болх. ДIадахача шера кхашкарен фермашкарен яьннача продукцех 6,2 миллион сома пайда хилар. Толам баккхийта керттера бахьанаш да Iилманен техникан карагIдаьннарий кIийлен тIа йилла вай ханара производственни база, къахьегам вIаштIехьбоаккхачен стимулировани ечен прогрессивни хозрасчетни формаш шерра юкъейоалаяр, наха болх барен, бахарен хьалий йоакхо яр.

«Накотне» яха колхоз республике эггара хьалха бухгалтерски учета комплексни механизаци ярга яьннай, хьакхаьча информаци чакхйоаккх. Латвийски ССР Госагропрома коллективни пайда эцара вычислительни центре. ЭВМ-а новкъосталца учет лелаяь ца Iеш, экономически декхараш а кхоачашду, боахама доакъош дегIадоаладара прогноз ю.

СУРТА ТIА: «Накотне» яхача колхоза информаци чакхйоаккха вычислительни центра зал.

В. СЕМЕНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

БРАТСК. Оарц доаккха хоам кхаьчаб комсомола комитете, цу сахьата хоам беча моттиге йода «Комсомольский прожектор». Тепловоза машиниста Казимов Александран проектиц группа воккхагIволча инженера Агафонов Сергейнен кораьяй лей кIал йоалла аьшкбетона изделей завода керда оборудовани. Из талхачара сиха кIаяхаръяккха еза.

Б. БРЮХАНЕНКО сурт.
ТАСС фотохроника.

НОВ. К. Г.-О. АББАСОВНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР КУЛЬТУРА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Халкъа самодеятельни творчество дегIакхувлача дукхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла Аббасов Карл Гамбой Оглена — Грозненски мехкдаьтта института клуба директора.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1986 ш. 29 декабре.

НОВ. В. Ф. ШЕМЯКИНА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭНЕРГЕТИК» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Энергетика дегIакхувлача доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни энергетик» яха сийлен цIи лойла Шемякин Борис Филиппович «Красный молот» завода керттерча энергетика.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный,
1986 ш. 29 декабре.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

МОТОРИЙ «ЛОР»

ТIера кеп ловза а еш, «гургал» техар электрически пийшка тIа латтача чайнико. — Махьмад, Ахьмад, Руслан хьадувла чай хьадаьннад вайна, — аьнна, кулгаш дила эттар Тохов Мувса. — 10 минут мара ха яц шоана, сиха лела, — йоахар цо.

ЧIоагIа чам болаш молар цар дошо бос бола чай. Цхьа пела сона а деттар фусамдас. Сиха ва со, яххаше а шоашца Iохоавир цо тоае езаш йола погрузчика компрессор яхьаш ше волча вена Алиев Ювсап а. Кхы а хьатIабаьхкар нах, доккхача истола гонахьа кхы саг Iоха моттиг а ца юсаш.

— Чай а молаш оала дош дикагIа лат лергах, — аьнна, велавелар Мувса.—Иист хила ловчоа пурам да шоана къамаьл де.

Иштта дIадоладир цо ший аргIанара агитационни къамаьл-беседа. Цун чулоацам СССР Лакхехьарча Совета ялхлагIча сессе балхах, продукце дикала хьакъехьа цу деношка хиннача КПСС ЦК совещане М. С. Горбачева даьча къамаьлах гулбеннарашта хетачох дагабала ловш бар. Тема дIакхайкаянзар агитатора, ше лаьрхIа цох дувца хьагулбаьлга дIаалаyзар чай молаш багIарашка.

Иштта ший тайпара метод я цо ше беча агитационни балха юкъейоалаяьр. Къамаьл дIадоладе а из эшшача «харша» дакхха а ховш хилар йоккха говзал я. Ши-шегIа хулаш санна хьахул цо де лаьрхIача къамаьла тема. Нахага ладувгIа, цар дег чу латтар фуд ха, цар дувцачун духтIавала ховш хилар бахьан долаш дика вIаштIехьдоал цун из. Хов Мувсайна: иштта вIашагIкхийттача метте шоай дагара дар оал наха, хIаьта агитатора нахаца деча къамаьла чIоагIа лоархIаме а да из.

Тракторашта еча ремонтах а кхыча шоай гIулакхех а цхьацца-шишша дувца белча царна юкъерча цхьанне аьлар: «Вайна а хургбийхьогI уж тайпа, «прокурораш»? Цхьабарий юхь тIа белам баьккхар цу хаттаро. Бакъда, лаца «таь» юхьиг хилар цох Мувсайна.

— Промышленни предприятеша арахеца продукци шийга гIолла чакхъялийта мара нахага дIакхоачийтаргйоаца госпремка йий Iа ювцар? — хьаттар Мувсас «Нийса аьннадий-хьогI аз аьннар», — яхаш шеквувлаш санна дIа-са хьувш ваьгIача механизаторга.

— Я,—аьлар вокхо.

Иштта ши-шегIа дIадоладелар механизаторашта юкъе КПСС ЦК совещане а сессе а дийцача керттерча дешах — продукце дикалах, цун сий айлургдолаш белгалдаьхача наькъех дола къамаьл.

— Вайна, механизаторашта, ремонтникашта чIоагIа эш брак чакхйоалийтаргйоаца цу тайпара хIама, — аьнна хоадам беш чакхдаьккхар Мувсас нахацара ший къамаьл. Хьалха цо йийца 10 минут тоъанзар, ах сахьат совгIа даьккхар Мувсас делкъийна хIама даара шоашта еннача ханах.

— Дика ладийгIар аз сессе балхах дийцачунга, цига яьча докладашка, даьча къамаьлашка, — аьлар тракториста Евлоев Iамархана. — ХIара цига аьнна дош, баь соцам — нах дикагIа бахийтара, царна эшар фуд хьажара, цар хьашташ диззагIа кхоачашдара тIадерзадаь да.

— Аз къоабалду индивидуальни хьисапе къахьега бокъо енна Закон, — аьнна, къамаьла юкъевера механизатор Евлоев Мухьмад. — Кастта пенсе ваха везаш ма вий со, сайл дикагIа «костоправ» районе хургва аьлча а тешац со, хIаьта тха Iаьлий-Юрта машинаш йолча наха цул чIоагIагIа эшаш кулг-говзал а яц.

ВIалла хеза йоаца шошоай кулг-говзалаш хьаювца болабелар дехьа а сехьа а баьгIа механизатораш. Царна юкъе нийсбелар токараш, газосварщикаш, телевизорашии радиоприемникашии тоаю мастераш, кога гIирс бераш, кизгаш деттараш, плотникаш...

— Цхьацца бахьанаш нийсдаларах балхаш тIа боацаш бисача наха паргIато лургъя цу Законо, — йоахар Мувсас, сахьата тIа а хьежаш, — шоай кулг-говзал наха эшача гIулакхашта оарцагIъяккха вIаштIехьдаргда цар, хIаьта иштта шоашта пайда бергба. Сона хетачох, наьха хьашташ кхоачашдеча специалистий мугIараш шердергда хIанз цIагIа болх бечар. Хьаде хIама а доацаш мел говзанчаш бах вай юрташка, городе, мел дукха ба тайп-тайпара кулг-говзал йола балха боаца кхалнахI

— ДукхагIа болча агитатораша-м делкъийна хIама дихъа а баьнна мукъабаьлча мара мича ю цу тайпара беседаш, — ях аз Мувсайга.

— Кер баьсса хилча керта чу дукхагIа хьаькъал чудосс ма оалий наха, — аьнна велакъежар Мувса.

Юхерча столове сихха дIайха хIама а диаь, юха а шоай болх дIаболабир механизатораша. ГIараш а дIатийра. Йоассаелар Мувсай моторий цех а. Шоай трактораш тIара мотораш хьачу а денна, вокх цехашка дIаса баьржар шоай техника тоае кхашкара хьабаьхка механизатораш. Эггара сатийнагIа я Мувсай цех. Кхыча цехашкара хьахозаш таташ децаре, укхаза вIалла саг вий а ховргдацар, хIана аьлча ша тIа соалазаш хехнача санна «жур-р-р» яхаш моторaша хьалъийдеча зIанаро ду тата вIалла новкъа дац лерга.

Сиха «IочIорамбаьккхар» цо аьшка истола тIа IотIаоттабаь «Беларуса» мотор. Из цо вIашагIбоаккхача хана ший кулгашта вIалла из бIара ца хьожаш санна хийтар сона. Сиха, совленагIа дIа-са ца кховдаш кадай лелар уж. Истола тIа Iолег моторах хьаювла оатхалаш. Дукха латта вийзанзар са цо вIашагIбаккхарга хьежаш.

— Технологега диллача ер вIашагIбаккха безар укхан да, тракторист ше вар — аьлар Мувсас, — согахьа хьа а хьежа. — Цул совгIа, хIара оатхал йила цIен а яь, сога хьаяла а езар цо. ХьалхагIа иштта долаш а дар из. ХIаьта укх тIеххьарча хана дицденнад тхона из гIулакх. ХIанз деррига аз айса ду, — аьнна солярккаца оатхалаш йила волавелар моторист.

— ТIаккха юха а юкъедоаладе мегаций из? — хетт аз.

— Вакъдар аьлча, со се а раьза хилар «мах а боацаш» из хало сайна хьатIаэцара: цкъа-дале, уж вIашагIбоахаш тракториташа Iалальмате дукха ха йоаккхар, хIаьта из фент мишта хьаяккха еза, ер мичахьа кхостае еза, яхаш каст-каста дIатIавехаш со а витацар. ШозлагI-дале, сона сайна а халагIдар цун «лазар кхийтта моттиг» хьагучаяккха.

— Ха-м дукхагIа йов хургья хьа хIанз?

— Из-м кулгаша юхаметтаоттайора, вIалла яйнайий а ца ховш, — аьлар Тохов Мувсас.

...Кулгаш. Дошо да уж Мувсай дараш. Ер дийтталагIа шу да тракторий «дегашта» операцеш еш из хьавоагIа. Мувсай балхах дувцаш аз шийца къамаьл деш керттерча инженера Барханоев Iалихана аьлар: «Цун кулг харцахьа кхийтта мотор телха моттиг тха совхозе дага а ягIац».

Балха дикал, эргалонаш, хувцамаш дар — из да таханарча хано хIара советски сагагара дIадехар. ХьатIаэттай царех хIаранена визза мехка да ше волга ца хайча даргдоаца ха. Мувса а дика кхеташ ва цох. Заманца айлуш доагIа цун хьинар а. ХIара шера йIаьхагIа хулаш латт цун цехера араухача тоабаьча моторий конвейер. Планаш тIа-тIа IотIаетталой а тIехьашка валац Мувса. Масала, 1981 шера цун план яр 56 мотор тоабе безаш, хIаьта укх шера — 75. Шера декхар итт бетта кхоачаш а даь, планал совгIа хIанзле чоалхане ремонт а еш ялх мотор тоабаьб цо. ХIара шера шозза совгIа тIехкхоачашду цо ший декхараш.

Кхыча цехашка гIолла чакх а ваьнна, со юхавеча вIашагIа а белла, къега а къегаш, истола тIа уллар сона хьалхашка цо вIашагIбаьккха мотор.

Раьза волаш, хьатIавера Наьсар-Кертерча отделенера механизатор Евлоев Iамархан. Из дIабахьа аьнна подъемника зIанара тIакхача сихвелар мотора да.

— Испытательни стенда тIа лота а бий мара трактора дIатIа ма оттабалахь, — аьнна Мувсас шийга аьлча, кулг лостадир тракториста.

— Лотабе безац, бовз сона хьа болх.

— Дика лелабаьб Iа мотор, дика доал даьд, — аьлар цунга Мувсас.—Цудухьа атта а сиха а тоабир аз из.

Балха ха чакхйоалаш латтар, ах сахьат мара ца дусаш. КПСС райкома бюро заседане яр цу сайрийна. Цига ца хилча варгвоацаш вар Мувса: бюро член ва из. Кулгаш цIенде аьнна цо пахашк бе йоллаше, вена хьаэттар вай вийца механизатор Алиев Ювсап.

— Кхоана Iуйрийна погрузчик дIайолае йиш йоацаш-м ва со, Мувса, хьо оарцагI ца воале.

Цо ена компрессор тоаеш 20 минут яьккхар Мувсас. Цу ханна цхьаькха вена чукхайкар «Мувса, дукха ваха, дIа ма гIолахь», — яхаш цхьа аппарат бе а йоллаш воагIар из. Йоккха лампа а сега из тоаеш воаллаш дукха ха яьккхар Мувсас.

Цу тIа чакхдаьлар цун балха ди. Вешта, чакхдаьннарг лархIа мегаргдийхьогI из? Иштта да-кх цун кхы мел дола балха денош а.

— Цхьацца саготде а дагадалла а хIама доацаш саг мичав, — аьлар Мувсас бюро ваха кийчвала ше чуводача хана. — Балхо дIаоза а вий, деррига уж гIулакхаш дицлу сона-м цкъаза.

Иштта ва Наьсарерча «Назрановский» совхоза моторий «лор», миллионаш болча мехка дайх вола цаI — Тохов ТIоха Мувса. Даьхено а белгалбаьккхаб цун болх. Къахьегама ЦIе Байракх, III степена Къахьегама Сийле» яхача ордений кавалер ва Мувса. Цо беча балхага, цун гIулакхашка хьежача гуш да мегаш болча кердача совгIаташа цун никъ кхы а сийрдабаккха мегаш болга.

М. ЗАНГИЕВ.

Дикача хьокхамашца чакхдаьккхар шийтталагIча пятилетча хьалхара шу Нохч-ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски цIенош деча комбинатерча А .Алиева керте латтача отделочникий бригадо.

Керда шу дIадолалушше а пятилетка хьалхарча шин шера задани сийлахьча Октябра 70 шу дузача юбилейга кхоачашъяра лакхара социалистически декхараш тIанйцад бригадо.

Бригадерча наха юкъе къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб отделочникаш Чупалаева Пата, Сайдулаева Iайна, Арсангираева Самани, Ибрагимова Зарган, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) З. Ибрагимова, А. Алиева (бригадир), С. Арсангираева, П. Чупалаева, I. Сайдулаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

Партийни вахар: коммуниста нравственни декхар

ХIАРАНЕ ГIУЛАКХ

ГIулакх овланга денз хийца эргадаккхаро хIара болхлочун беррига низ дIабех. Из иштта хиланза даргдоацилга дукхагIчар кхетаду. ХIаьта а болх тоабе, бехктокхаме хила аьлча цхьайолча хана раьза боацаш, укх тайпара оаз хаза йиш я: «Сона фу де деза ер? Хьакимий кара да деррига, цар жоп лургда».

Уйла яйт цу дешаша, хьахьокх «са», «хьа» яхилга хIанз а дIадаьнна доацилга. ЧIоагIа нийса дац из. Мохк эргабаьккха тоабеча юстара латта, бехктокхаме ца хила цхьанне а бокъо яц.

Ала хIама доацаш дика коллектив я Карабулакски химически реагентий завода яр. Хьинар долаш нах ба укхаза къахьегаш. ХIаьта а укхаза а оалаш хаза йиш я: «Цунца са гIулакх дац, со воккха хьаким а вац селла сагота хила».

ХIанз а диц ца луш дагадоагIа сона диъ шу хьалха заводе хиннар. Предприяте йолча оборудованена модернизаци а яь, дикка къахьегама овсарле лакхъе лаьрхIар администраце. Цу гIулакхо таро лора энергоресурсаш кхое, аттагIа дар из лелае а, газови яр дIа а яьккха, газовоздушни калорифер оттае оарцагIъяьккхаяр коллектив. Хьалхара пробаш технически характеристикаша дIадеххача бесса чакхъяьланзар. Пневмотранспорта система порошокаша дIа а йокъаш цхьаккха дича а болх дIабодацар. Теркам тIабахийта еррига а процесс зийча гучадаьлар цхьаболча наха къаьнача тайпара болх белга, кердача оборудоване режим телхаелга. Из бахьан долаш керда йола прогрессивни процесс дIайодацар. МугIарерча болхлой а сушильни цеха цхьаболча кулгалхой а психологи хувцара дукха къахьега дийзар. ХIанз завода массайолча технологически линешка юкъейоалаяьй газовоздушни калорифераш. Из бахьан долаш хIара шера кхы тIа бархI эзар тоннага кхоачаш продукци лу. Цхьабакъда, цхьабола болхлой ледара хиларах из кердадар юкъе ца доаладеш дусар.

Из масал доаладаьд аз ше хьатIалаьца моллагIа хIама, мел дукха халонаш нийслой а, бехктокхам хеташ, леррагIа чакхдаккха деза алара. ХIаьта вай дувцаш дола технически кердадар СССР мехкдаьтта промышленноста министерства мога а даь, мехка кхыча предприятешка а хIанз юкъедоаладеш да.

Массаза а теркам тIабахийта ладувгIа тIема а къахьегама а ветерана И. Кравченкос дувцачунга. Собране, кхычахьа кхамаьл деш цо массаза а белгалдоаккх халкъа турпала традицеш дIахояхьа езараш къона болхлой болга. ТIемахочо дагалувц заводаш, фабрикаш, бIарчча городаш моастагIчо йохаяь хиннилга. Мел дукха низ, хьинар эшар халкъа боахам юхаметтаоттабе! Из дагадехача тоъам бэ дегIацара мекъал дIаяккхара. Из са гIулакх дац ца оалаш, хIаране дакъа лоацаш, мехка хьалхашкара бехктокхам кхетабеш, шийгара доагIар дIаделар наха, яхаш дувц цо.

Карабулакски химреагентий завода коллектив хьалха латтачарех я аьле касткаста хьоаду. Цхьаболчарна хетадала мег дукха хало йой-хьогI укхаза аьле, кнопкаш тIатоIайича гIулакх доалаш санна. Иштта дац из. Дукха халонаш эшаяь, бIарччача коллективо баьккха толам ба из. ХIаьта ма дарра аьлча, тха а хул болх юкъагIбоалаш моттигаш. Болхлой, инженерно-технически службай бехках из нийслу ала валлац со. Масала, укх шера июль бетта реагенташ арахецара план кхоачаш ца еш йисар тха завод. Производствах дог лазачарна чIоагIа Iаткъаш хIама дар из. Цхьабакъда, дукха сагота боацараш а хьагучабаьлар. Юкъ-юкъе хозар: «Из тха гIулакх дац. План кхоачаш ца ярах тха а ца лазаш, хьакимий корта лазача бакъахьа ба». Цо хьахьекхар нравственни позици массане а цхьатарра йоацилга.

Кхы цхьаькха а масал доаладергда аз. Дукха ха йоаццаш кагирхой — «Комсомольски прожектора» членаш вIашагIкхийтар заводе хиннача чрезвычайно долча гIулакха лаьрхIа выпуск арахеца. Выходной деношка мовхьаш тIадоттанза а Iодоассаданза а даргдоацаш гIулакх эттар заводе. Еррига а смена араяьлча массехк зIамига саг болх бе ца тугаш Iийра. Из тха гIулакх дац, аьнна хеташ бар уж. Нравственно шоаш къора хилар хьахьекхар цар. Кхетадинзар коллективана шоаш мел доккха морально а материально а зе ду.

ХIаьта из зе кIезига а дацар. Вагонаш лоаттаярах тохача гIодо шера итогех вознаграждени ярах лаьрхIача сумма тIера ахча Iодоаккх, шоай новкъосташа цар даь халахетар ца хьоадича а.

«Прожекторо» къаьгга дийцар цох. ДIахайтар иззамо хIама коллективо ловргдоацилга.

Автобуса чу а гIаьли оза вIашагIкхийттача а оалаш хоз селхан цIагIа лампочка е телевизор ехай са, аьле. Из новкъа хул. ХIаьта бIарчча оборудовани шоай бехкагIа сецача е эзара сомий маьха йола бийдал цистернашкара Iо ца йоаккхаш юхаяхьийтача дош доацар да оал. Ший доацар кхо ца деш, хам ца беш бараш, халахете а, вайна юкъе хIанз а болаш ба.

Нравственни декхар диццалар санна хIама хет сона лакхера образовани йолча саго квалификаци ца эшача балха тIа вахийта со, аьнна заявлени язъяр а. Цу тайпара дола хIама а нийсденнад тхо долча. Иштта заявленеш язйир Iалашон отдела начальника В. Иващенкос, механически мастерске начальника А. Бабкина. Хьакимал ца дезилга дац цар из, бехктокхам тIаэца безам боацилга да. Цу тайпарча наьха вахара принцип я: «жоп кхычо делча бакъахьа да». Вай вахара хьисапаца товш дац из.

Уж кхоачамбоацараш балха тIа хиларах эггара хьалха бехке я партийни организаци. Завода коллективана кхетам балара де дезар ца даьлга хьахьокх цо, цхьайолча хана тIехьа тохалу харцахьарча наькъа тIа воалаш латтар кхетавара.

Эргалонаш елга — кхычоа цIелг тIа ца а хьокхаш, хIаране деша бехктокхам кхета а беш, ший балха моттиге хьинаре къахьегилга.

Иштта мара вIаштIехьдаргдац наьха сакхетам лакхбе а мехка экономика чIоагIъе а.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химреагентий завода партбюро секретарь.

ДИКАГIЧОА ТIАКХУВШ

Мебельно - дахчан хIамашеча «Терек» яхача Нохч-ГIалгIай производственни объединенена чуйоагIаш йолча Ермоловски филиала гIулакхаш бокъалгахьа даьннад. ДIадахача шера ДСП яха плиташ арахецара план 101 процент кхоачашъяьй. Валови продукци арахецилга 102,4 процент кхоачашъяьй. Соахка укх ханаца нийсдича продукци арахецилга дикка тIакхийттад. Иштта, ДСП яха плиташ арахецилга 15,7 процент лакхденнад, хIаьта фаттан хьекха ардакх — 16,5 процент.

— Уж деррига а хьокхамаш дукхагIча даькъе къахьегамен технологически дисциплина чIоагIъярца карагIдаьнна да, — йоах филиала директора А. Сапаева. — Цох кхоачам баь Iе дагаяц тха коллектив.

Укх шера филиал ший проектах лаьрхIача низаца болх бе йолаелча кхы а лакхлургда ДСП хьаелга — 62 эзар кубически метрага кхаччалца. Цу гIулакха хIанз вIашагIболлаш ба кхы тIа а биълагIа сушильни барабан, болаш болча кхаьннена реконструкци е кийчлуш ба. ЛаьрхIа да ДС-7 яха шоллагIа станок оттаелга. Цу мероприятеша хоадамболлаш лакхъергья продукце дикал, из дукхагIа а хулийташ.

1987 шера апрель бетта капитальни ремонт дIайолае лаьрхIа да плиташ хьаяра эша бийдал дIачутелача дийнена реконструкци е. Цу даькъе укхаза ДСП арахецача Волгоградски заводера опыт юкъейоалаергья. Цхьан ханна хIанз лоха овсарле йолча плиташ еча ДФ-I яхача машинашта меттел дикагIа йола ДФ-6 яха машинаш оттаергья. Цар таро хулийтаргья плитай диткъал - сомал цхьатарра хилийтеи уж тIера- шаьрагIа хилийтеи.

Продукци хьаеча хана юхеюсача отходех биззагIа пайда эцара хIара шера кхы тIа 25—30 эзар кубически метр ДСП арахецаргья.

Дукха эргалонаш е езаргья фаттан хьекха шпон хьаеча цехе а. ШийтталагIча пятилетка шерашка нийс миллион квадратни метр продукци арахецаш хила ма безий цеха проектни низ.

Эргалонаш еча сатийна цхьаккха саг вац Ермоловски филиале. Кердадар юкъедоаладеча дукха хьинари низи дIалу ДСП арахецача цеха начальника Ю. Цуева, къахьегам аттача баккхара тIаерзаяь дуккха рационализаторски предложенеш тийннай.

А. ТЕРОЕВ.

ХЬАЛХАРЧА МУГIАРАШКА

Дика чакхдаьккхар шийтталагIча пятилетка хьалхара шу Самашкински консервни завода коллективо. Кийча продукци арахецара шера йола пачхьалкхен план ханал ихи ди хьалха кхоачашъе шоаш деннача дешах лоархIабаьб консервщикаш. Планал совгIа ехкай массехк эзар сома маьха продукци. Дикка лакхъеннай къахьегама овсарле а.

ЛерттIа болх вIаштIехьбаккхарах, къахьегамеи производственнии дисциплина лакха хиларах даьнна беркат да из.

Дуккха а къахьегама ветеранаш, дика производственникаш ба заводе. Къаьстта дикача дешашца хьоахабу укхаза коммунист Мадаев Албаст керте латтача стеклотарни цеха болхлой.

Цкъарчоа цIимхаро саг хетало Мадаевх. Бакъда, из бокъонца вайзачул тIехьагIа иштта хеталуш хилар дIадоал. Албаста еррига къахьегама биографи цу заводацара къоастае йиш йолаш яц. 29 шу даьннад цхьан моттиге цо болх бу.

Шийх лаьца дувцара тIера вац из. Бакъда, шийца болх беча нахах, цар хьаьналча къахьегамах дукха дувц.

— Воккха хилар дика дац, —йоах вела а велаш Албаста.

— ХIанз пенсе ваха ха хьатIаэттай, дIавохалургвац со заводера, са шоллагIа дола цIа а хинна дIа ма этта йий ер.

— Стеклотарни склад заводе дикагIа йолча объектех лоархIаш я, — яхаш дувц цун директора В. Ахмадова. — Массаза а ший плани тIайийца декхараши кхоачашду цо. Завода болх ритмично дIабодилга эггара хьалха цу складо банкаш лоаттаярах тийша да. Сона цхьаккха ха дагаягIац стеклотара ца тоъаш цехий болх юкъагIбаьнна моттиг. Из да стеклотарни склада болхлой барт - цхьоагIо хиларах.

Къамаьл даьсса хургдоацаш массехк масал доаладергда вай. Духхьал дIадахача шера цу складера завода цехашка дIахийцай 17 миллион тайптайпара банкаш, из хул планах йоагIарел 2 миллион совгIа.

Иштта дика къахьег склада болхлоша укх кердача шера а.

— Эггара дукхагIа тхогара банкаш дIакхоач баьцадаарий цехе, — яхаш дувц А. Мадаева, — духхьал цхьан сменагIа 71808 банка дIакхоачийт оаха цу цехе. Тха керттера декхар да вагонаш сайца латташ йоаккха ха ма могга лоацъеш, сихеи маькарло йоацаш банкаш Iайоассаяреи тIайоттареи балхаш ханнахьа чакхдахар. Цудухьа цу даькъерча ханах бизза пайда эцарах дIадахача шера цар кходаьд 750 сом.

Склада болхлоша шоай помещенена тIадоагIа наькъаш, территори асфальт билла тоаьй. Из гIулакх а балхара шоаш мукъаболча деношка даьд цар.

Цхьадолча деношка геттара бийса яххалца къахьега дезаш хул склада болхлой. Из дувзаденна да Самашки яхача станце вагонаш хьакхачарца. Мовхьаш Iодоассадаран тIадоттаран йолча участке бийсан а дийнахьа санна сийрда хул. Электросердал я укхаза массанахьа. Стеклотарни цеха коллектива лостами порядоки лоаттаяра заводе гIолла яьржача яхье дуккхаза а хьалхара моттигаш хьежаьй.

Йоккха яц А. Мадаева кулгалду коллектив — 20 саг. Цхьабакъда, цхьоагIон барти болаш я. Из иштта хилар бакъдеш дола масалаш кIезига дац. Духхьал цар болх беча хана бIарахьажа мара везац из кхетаде. Складе къахьегараш дукхагIча даькъе къона кхалнах ба. Царна юкъе комсомольцаш а ба. КIезига бац социалистически яхье хьалха латтараш. Царех ба Ш. Селимханова, БагуевгIар дезал: Iайдат, Зара, Бирлант, Ш. Витаева, Б. Джабраилова, кхыбараш.

Социалистически яхье тайп-тайпарча формаех бизза пайда эц укхаза. Яхье котбаьннараштa тел сийлен грамоташ, ахчан премеш.

Къаьстта дика къахьегаш хиларца йовз заводе Магомадова Айзана кулгалду бригада. 12 сагах латташ я из коллектив. Дукха ха яц Айзан заводе болх бе ена, цхьабакъда, коллектива дагара йолаш, нах шийна тIехьа баха ховш саг санна йовз из.

Дикача дешашца хьоахабе боагIа вежарий-механизатораш АхмедовгIар Кюрен Хозен, водитель Б. Шовхалов. Уж нах вагонашкара складашка стеклотара дIаувзаш ба. ЦIаккха а цар бехкагIа сайца латташ хилац вагонаш.

— Тха болхлой бехкагIа дIадахача шера цхьаккха цех болх ца беш лаьттаяц,— яхаш дувц А. Мадаева.

Укх шера керда фруктови цех йолалу заводе болх бе. Цунца цхьана дикка тIакхетаргъя предприяте арахецаш йола продукци. ХIаьта стеклотарни склада болхлошта а тIакхетаргба болх.

МоллагIча балха тIа санна проблемаш йоацаш дац укхаза а. Масала, склада болхлоша чIоагIа хало оз Самашкински машиннаькъа станце мовхьаш Iодоассадаран тIадоттаран хьалаш во вIаштIехьдаьха хиларах. станце тIадолха наькъаш во хиларах, цига электросердал ца хиларах. Лоаццача хана цу тайпара кхоачамбоацараш дIа ца доахе чIоагIа Iаткъаргда уж дIахо а завода балха тIа.

В. КУРБАНОВ.

ЭРГАЛОНАШ ЕЛГА СИХДАРА

БОЛХ—КЕРДАЧА ТАЙПАРА

1987 шера денз мехка кхы регионаш санна, кхачан продукташца ше Iалашъе езаш я вай республика. Фу маIан да цун?

ХьалхагIа юртбоахама продукташ хьанйелга лакхехьара оттадеш дар, цунца цхьан ханна царех керттерчарна дотаци а луш. Цу гIулакхо боахама механизма планаш кIезигагIа а дотацей боарамаш дукхагIа а хилийтара тIайийрза лоаттайора.

ХIанз хьал хувцаденнад. ПятилеткагIа хьанйде дезача ялата а керттерча технически культурай а хьадда йола планаш оттаяьй республикана. Кхачан продукташта йола юкъарча союзни фондацара дотаци, е вешта аьлча поставкаш оттаяьй. Цул совнагIа хьадаьккхар республике а районашка а дусаргда.

Фуй вай союзни а республикански (РСФСР) а фондашка лоаттае езар: баьцадараш — 19 — 20 эзар тонн; соми комараши — 10,5 — 11 эзар тонн; столови (юашйола) комсаш — 2 — 5 эзар тонн.

ХIанзалца вай хIара шера дотаци ма ийййорий, масала, дулха 4 — 6 эзар тонн, шура 116 а кхы дукхагIа а эзар тонн.

Цу хьалашка хIанз республикана бокъо еннай юртбоахама продукташ (госзакупка) хьанйяра паччахьалкхен планаш ше увттае. Вай декхарийла да хIара сага-сих кхоача кхачан продукташ кIезигагIа ца хилийта.

Кхачан программа задани хIара сага-сих болча боарама 1985 шера кхоачашъяра гаргга яр е кхоачашйир шурийна, фуашта, генарий даьттана, шекара, маьхка. ТIеххьарча кхь продутана бола боарам цхьа бахьан нийслуш бале а, шиннена (шекаран маьхкан) вайцигарча хьалашка юхаозаделча а хIама доацаш да, хIаьта шурийнеи дулхан уж даккхара чотагIа доацаш дотаце чотагIа хилар. Керттерча продуктай тайпай нахага кхоача боарам 1985 шера дулха 49,3 процент, шурийна 73,9, фуашта 56,8, баьцалаарштен харбаз-пастанен 60,1, коартолашта 60 процент мара хиланзар СССР Iилмай Академе кхачан Институто могадечх.

Белгалдаккха доагIа, кхачан продукташца нах Iалашбелга тоъал дикагIа хургдар, нагахьа санна колхозашкеи совхозашкеи йолаш йолча производственни таронех биззагIа пайда ийборе. Цхьаццайолча районашка ледара пайда эц дулх дикагIа даккхара йолча таронех. Масала, хьайбаш леладелга сихха дегIадоаладараи дахкаргдола хьайбаш кхоачамболлаш хилийтараи Грозненски районе 10 эзар племенной хьакхеи 6 эзар дикача фух дола бежани, 7 эзари цхьа бIаьн устагIа боалабир. ХIаьта а 1985 шера даьккха дулх 1980 шерарчул 22 процент кIезигагIа хилар.

ДIаяхача шин пятилеткагIа республика колхозаша а совхозаша а ийцар 59 эзар диъ бIаь фуна лаьрхIа дола доахан, вешта аьлча боахамашка хиннача деттача доахал дукхагIа. ХIаьта а хьатIадоаладаьча доахах бизза пайда эцанзар. 1980 шера яьккхачул 260 килограмм дукхагIа мара хиланзар 1985 шера хIара кхоабача Iаттагара яьккха шура, вешта юкъера лаьрхIача шера 2214 килограмм.

Шура йоаккхалга духхьал 9,6 процент мара дегIаденадац. ХьатIакхийлача фух долча доахана генетически потенциалах бизза пайда ца эцаш хиларах дувц укх бакъдараша. Укх тIеххьарча итт шера Наьсарен района совхозашка дикача фух дола 8 эзари 700 шинара доаладаьд. Цо таро хилийтар районера доахан 1980 шера хинначул 1985 шера цкъаи ахаззен, дулх 29 процент, шура 2,6-зза дукхагIа хилийта. Бакъда, шура дукхагIа яккхара йолча таронех пайда ийцабац. Масала, района совхозашка 1985 шера цхьан Iаттагара шура 2079 килограмм е 1980 шера яьккхачул 200 килограмм дукхагIа мара яц. ХьатIадоаладаьча фух долча доахана генетически таронаш хIара Iаттагара шера 2800 — 3000 килограммал кIезигагIа йоацаш шура яккхал я, хIаьта царех цхьаццайолча групашкара — 4000 — 5000 килограмм.

Надтеречни районе хьатIадоаладаьча фух долча кхо эзар совгIча бежана чотагIа хIара Iаттагара йоаккха шура 622 килограмм дукхагIа хилар, шура йоаккхалга 1,5-зза алсамдаьлар, бакъда, боахам лерттIа ца лелабарах тоъал фух дола шинараш, духхьашха дахка доахан цхьаццадолча бахьанех брак а хинна доаде дIачуделар. Цудухьа ши процент мара дукхагIа хиланзар хьайбаш. ХьатIадоаладаь доахн лерттIа доал а Iунал а деш леладаьдаларе шура йоаккхалга 7 эзар тоннал кIезигагIа доацаш дегIада дезар, хIаьта хьатIакхийтта шура 1,9 эзар тонн мара хиланзар.

Дикача фух дола доахан дика леладанзар Гудермесски районе. Района совхозашка доаладаьдар 1970 шинара. Бакъда, детташ дола доахан дукхагIа-м мича хилар, уж кIезигделар. Деттача доахана продуктивность 23 килограмм кIезигъелар.

Дика Iунал дац фух долча, доаханна Грозненски районе а. Района боахамашка доаладир 10 эзар совгIа фух дола шиннараш. Из иштта хиннадале а, 1986 шера 1 январе районе беррига а 10 эзар етт мара хиланзар, 1980 шера 13,3 эзар хиннача. Лоацца аьлча, детта доахан 25 процент кIезигденнадар, шура йоаккхалга — 10 процент.

Дикача фух дола доахан хьатIадоаладаьд аьнна, хьайбаш дебанзар Ачхой-Мартановски, Малгобекски, Урус-Мартановски, Шалински районий боахамашка а.

Воашта эшар кхоачашду алийта цхьацца ко догIар вай. Масала, дулха а цхьайолча кхыча продукташта а юхалург денна ссуда дIатакханзар, планал совгIа дотаци хьаэцар; боахамашка гIолла планаца а доацаш хьайбаш хьанйдора, доаде уж дIачу а деле дулх хьанйдора.

ХIанз порядок кхы тайпа я, укх шера из вайна яйза а яйзай. Дотаци дукхагIа хургъяц, дулха аьнна хьанйца ссуда юхадала деза. Укх шера кхыча областашкара дикагIдола доахан ийцад Надтеречни Урус-Мартановски районий боахамаша. Царна тIеххьа хьакхьачар республике еш йола закупка план, къаьстта дулха 181 тонн IотIа а тохаш, цунга хьежжа ба дотаци кIезиг а еш РСФСР Госплана баь соцам. Из массанахьа а кхетаде деза.

Из теркал деш оттаьй республика Министрий Совето 12-ча пятилетке керттера продукташ, бахача наха кхачан йолчарца ювзаеннараш хьанйяра план, юххьанца белгалъяьчул кIезига тIех а йолаш.

Цу тайппара, 1990 шера 1985 шера хиннача планал хьайбаши оалхазараши 6300 тонн, шура 10200 тонн, баьцадаараш 6 эзар тонн, фуаш 13 миллион, комсаш (1986 ш.) 18 эзар тонн дукхагIа а йолаш. Укхаза керттера коггIортолга юкъарча секторех — колхозехи совхозехи яьй.

Бакъда, колхозийи совхозийи низ кхоачаргбац кхачан продукташцара вай хьашташ дизза кхоачашде. Цудухьа, баьча соцамга хьежжа, райисполкомаша, юрта Советаша, боахама доаллераша, предприятей, организацей, учрежденей гIонна дола юрта боахамаш, иштта бахача наьха шоай лоалахьара боахамаш, бешамий-хаьсбешамий товариществаш ма хулла дегIакхувла деза. Кхачан программага хьежжа, гIонна дола юрта боахамаш дегIадоаладара мел эшар деш да республике.

1986 шера 10 октяберча хьале республике 90 гIонна бола юрта боахам ба, царех 40-не ялат кхеду. Царна дIаденнад 7,3 эзар гектар лаьтта, царех 5,8 эзар гектар оахаш дола лаьтта а долаш. МеттадоIаладаь лаьтта 20,4 эзар квадратни метр да, чкъаьрий чухийца чьадаь Iамаш 77 га. 1125 ниих ба. Укхаза да 2634 бежан, царех 388 бетта етт а болаш, 13691 хьакха, 6626 устагIа ба.

Опыто хьахьокх гIонна долча юрта боахамаша дулх, шура, кхыйола продукташ яхара дикка новкъостал деш хилар. Республика аграрни цехо общественни секторо доаккхачун 1,2 процент ялат, ах процент коартолаш, процент гаргга баьцадаараш, 3,5 процент дулх, кхы дIахо. 1986 шера 9 бетта 806 тонн дулх, 435 тонн шура, кхыйола продукташ яьхай.

Цунца цхьана, юрта боахама продукташ кхы а дукхагIа яхара йолаш йолча таронех бизза пайда эцац укхаза.

НонагIо бахьанаш да цу гIулакха а. Цхьан даькъе, доакъар лац, цхьаькха — хьайбаш леладе гIишлош яц, массанахьа а хила еззача хьисапе яц машинаш лелаяра йола служба.

ХьагучогIа, гIонна дола боахамаш дегIадоаладара цхьан система хьисап эш, министерствай, ведомствай, боахама органий низаш вIашагIтоха деза райисполкомаша.

Шоашта хьалхашка латтача декхарах дика лоархIаду «Грознефть» объединене, НГIАССР хьунмехбоахама, Карабулакерча химреагентий завода гIонна дола юрта боахамаш. Бакъда, уж райисполкомий новкъосталах хинна хIама дац.

ДукагIча даькъе шоай районашкарча гIонна долча боахамаша фу ду, лаьттах пайда мишта эц хац райисполкомашта а юртий Советашта а. Царна доахан, оалхазараш, доакъар, удобренеш, техника хьакъоастаяра йоакхо яц. Республика Госагропром цу деша йоакхо е декхарийла-м я.

Беший-хаьсбеший товариществаш дегIакхувлара йоакхо ю хIанз къаьстта. Вай республике 22,3 эзар саг чу а воагIаш 62 бешамаш лелаю товарищество я, хаьсбешамаш лелаеш 18,2 эзар сагва. Духхьал Грозне 29 товарищество я.

Коллективни бешамаш йолча маршрутни автобусаш ух, предприятешеи организацешеи кIезиг-дукха гIо ду цигара юкъара гIирсаш хьалдара, бакъда, из деррига а хила доагIача боараме-м дац. Цхьаь-цаI оттаяь задани кхоачашъеш яц укхаза.

Укх пятилеткагIа хIара шера 4 эзар беша участок яла декхарийла да вай, уж дегIакхувлара гIулакх чакхдаха дезараш горрайисполкомаш я. Агропроми кооперации декхарийла я удобренешца, инвентараца, транспортаца, гIишлон материалашца уж Iалашъе.

Бакъда, укхаза уйла янза яргйоацаш цаI да. Вай республике хIара сага-сих 0,35 га оахаш дола лаьтта мара кхачац. Цудухьа бешамаштеи хаьсбешамаштеи оахаш дола лаьтташ къестаделга нийса дац. Укхаза хила мегаргда босенаш, вешта пайда эца аьттув боаца лаьтташ.

Кхачан ресурсаш дукхагIа хилийтара керттерча фактох да бахача наьха шоай доалахьара гIонна дола боахамаш. 1986 шера 1 январе 129,3 эзар бежан (ерригача республикерчарех 39,4 процент), цу даькъе 69,5 эзар бетта етт (57,3 процент) жаи гаьзарийи 135,5 эзар (18,3 процент), кхы дIахо.

1985 шера наьха шоай доалахьарча секторо даьккхад республика юкъарча боарамах 39 процент дулх, 54 процент шура, 34 процент фуаш.

Гуш ма хиллара, производства боарамаш укхаза лакха а стабильни а да.

Тахан бахача нахага 22,1 эзар га лаьтта да, вешта деррига лаьттан 1,9 процент. Доахан доажаде даьгIенаши, йол хьакха цонаши геттара кIезига къестаю царна шаьрача ядача Грозненски, Шаьла, Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, кхыча районашка.

Колхозийи совхозийи лаьтташ бердашта хьатIа а отташ аьхе хул. Дувцар бахача наьха доахан доажадара дош хинна а ца Iеш Iалам лорадара закон кхоачашданза дарг ца хилар да. Из лораделга моттигерча Советий бокъо хинна а ца Iеш декхар а да.

Моттигерча Советий лоархIамегIчарех декхар да арахецаш дола наха эша товараш дикагIеи дукхагIеи хулга Iалашдар. Цунца вIаши лерагIа хила деза арахеца товараши наха бахача метте деш дола гIулакхаши ахчан доходашца нийсделга.

Уж товараш хьадаран наха эша гIулакх даран хьинарегIа юкъеоза еза Советий территоре тIара объединенеш, предприятеш, организацеш моллагIча ведомствана чуйоагIаш уж яле а.

ХIанз республикерча 187 промышленни предприятех наха эша товараш ара ца хецаш я 50, царех республика Госагропрома чуйоагIаш я 26 предприяти: Госкомсельхозтехника 10 ремонтни мастерски, дукхача совхозий винпункташ.

Моттигерча Советашта бокъо еннай моттигерча а шозпагIа чакхйоахача а ресурсаш, планал совгIа кхоль материалаш хьа а дохаш, производственни мощностех биззагIа пайда а эцийташ наха хоатташ дола товараш арахецара объединенешта а предприятешта а моллагIча (ведомстве уж яле а) заданеш тела. Уж, кхы тIа арахийца товараш республика доалахьа дус.

1986 шера предприятешта задани еннаяр 6,2 млн. сома маьха кхы тIа, наха эшар товараш арахеца. Из задани 11 бетта кхоачашйир 6,7 млн. сома маьха товараш ара а хецаш.

ХIаьта а цхьайолча предприятеша заданеш кхоачашъяц, мах беча организацеца договораш а яц. Кхы тIа еннача заданегIа договораш оттаде ца тугаш йисай «Электроинструмент» яха Назрановски завод (100 эзар сома маьха пластмассови изделеш), «Красный молот» завод (240 эзар сома маьха отопительни яьш), йиилесхоз (40 эзар сома). Грозненски кондитерски фабрика (65 эзар сома), «Птицепром» трест (140 эзар сома), маьхкапродуктай управлени (150 эзар сома).

Моттигера Советаш моттигерча наха бытовой гIулакхаш дара, жилищно-коммунальни боахама, кхыча министерствашца, ведомствашца, потребкооперацеца цхьана кийчъе еза наха эша товараш арахецара, квартираш та а бытовой техникана а ремонт яра, барзкъаш, кога гIирс хьабара а тоабара а, наха бахача эша кхыдола гIулакхаш дара а йоккхий йоаца предприятеш вIаштIехьъяхара мероприятеш. Цунца цхьана, боккхача лоархIама да наха хоатташ хиларга хьежжа атта хувца таро йолча технологецеи оборудованецеи уж Iалашъяр, иштта бахача наха кооперативни хьисапе а шо-шоаш а къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдаьхача.

Масала, моттигерча промышленноста министерства 1986 шера производства боарам 773 эзар сома а болаш 439 саг чу а воагIаш 9 участок хьайийллар. Уж я тувлорга хIамаш ю участкаш Виноградное, Советское, Шаьла, Горагорске, Саясане, галантерейни участкаш — Грозне, лоаччараш ю — Аргуне, металлически ловзаргаш ю — Карабулаке, кIувсаш ду Ножай-Юртара участок а шеръяьй.

Из доазув дац. 1987 шера уж кхы а шеръе таронаш шортта я. Городий, районий, юртий Советий исполкомаш министерствашца а ведомствашца а цхьана цар биззагIа пайда эца декхарийла я.

ХIанз вай республикерча цхьаццайолча предприятеша арахеца товараш эсала да. Цудухьа складашка Iайнад наха хоатташ доаца товараш. Масала, моттигерча промышленноста министерстве — 1 млн. сома, бытовой гIулакхаш дара министерстве — 578 сома маьха.

1986 шера 1 октябре Пачхьалкхен торговле цар мах 6 миллион сом чухьнахьа баьнха безаш хилар. Цудухьа моттигера Советаш декхарийла я ший доазон тIарча предприятеша арахеца товараш дикагIа хилийтара даим тIахьожам лоаттабе.

Моттигерча Советашта еннача бокъонех республикера предприятеши организацеши планагIа бахача наха 99 миллион сома маьха гIулакхаш де дезаш яр, 9 бетта 70,9 миллион сома маьха гIулакх даьд цар.

Бакъда, наха гIулакхаш дара сфера дIахо дегIайоалаяра хIанз министерстваша, ведомстваша, горрайисполкомаша деш дола балхаш таханарча ден декхараша ма яххара а наха деш долча гIулакхеи из эшаш юсача моттиган юкъера юкъ кIезигъеш а дац.

Министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхой чIоагIа юхагIерт традиционни доаца гIулакхаш делга юкъедоаладара. Кхетадац цар бахача наха маьхах гIулакх дара аьттонаши таронаши мел пайдане я бахача наха а предприятешта а.

Бахача наха маьхах гIулакх дара планаш 9 бетта кхоачашъелга укх тайпара хилар: республика минпросс 47 процент, Госагропроме — 77, «Севкавнефтегазпереработка» объединене — 46, «Нефтехимзапчасть» яхача Гудермесски заводе — 20, «Пищемаш» заводе — 25, «Автоспецоборудование» заводе 7, автомобильни наькъаш дахкарей уж леладарей Нохч-ГIалгIай управлене — 16 процент.

Бахача наха маьхах гIулакх делга дIадоаладанза а предприятеш я вай республике. Царех я «Центронефтехимремстрой» треста СРСУ, «Джалка» совхоз, «Центропромэкскавация» ГМС СМУ, кхыйраш. Цар правительства соцамагIа дола шоай декхараш ца даро бахача наха ма эшша гIулакх лоатталац вайга.

Халкъа депутатий Моттигерча Советий исполкомаш министерствашцеи ведомствашцеи цхьана тIехьа а ца тетташ пайда эцанза яргъяц йоккхи йоаца торговле, общественни кхачан бытовой а коммунальни а гIулакхаш дара предприятеш, мастерской цIенош, спортивни залаш хьаеллара хIама деш а йоацаш яьсса латтача помещенеех.

Из тайпа балхаш де йолаеннай цхьаццайола райисполкомаш, XII пятилетка программа чIоагIъеча хана цу деррига зем а баьккха.

Масала Советски райисполкома пайда эцаш йоаца помещени корайнр, из швейно-производственни объединенена дIаелар. Бакъда, укхаза хIанз а проект оттаяра а помещени тоаьь юхаметтаоттаяра а балхаш дIадоладаьдац.

Ножай-Юрта райисполкомо Саясанара школа чу хинна цIенош дIаделар моттигерча промышленноста министерствана. Царна кIеззига реконструкци а яь, хьайийллар шера 20 эзар сома маьха болх бергбола тувлорг ду цех.

Шалински райисполкомо моттигерча промышленностага делар Майртупера школа чу хинна цIенош цига цехаш хьаелла мара ца езаш. ХIанз из дош къоастадеш ба цIагIа къахьегара йолча комбината кулгалхой.

Назрановски райисполкомо моттигерча промышленностага дIаеннай «Экажевский» совхозера 130 квадратни метр хула помещени. Цу районе бытовой гIулакхаш дара министерствана дIахьожаьй еррига ший коммуникацеш а йолаш 300 квадратни метр хула еттача кирпичн[illegible] яь здани. Цу чу яхна йиш я наха бытовой гIулакхаш ду мастерскеш.

Кхыйола райисполкомаш декхарийла я уж тайпа цехаш, мастерскеш вIаштIехьъяхара яьсса латта помещенеш хьакъоастае.

Хьакхолла деза пенсионераша, дукха бераш долча исташа, дешархоша шоашта моггача хьисапе къахьегаргдола хьалаш. Царна аьттув болчча тапара хилийта мегаргья балха график, балха ден, кIиран дIоахал. Цу хьакъехьа цхьаццадола балхаш деш-м да.

Масала, моттигерча промышленноста министерстве шерра пайда эц цIагIа хьегача къих. Нагахьа санна 1981 шера цIагIа къахьегаш 916 саг мара хиннавеце, 1981 шера цига дакъалоацаш хилар 2103 саг. Цу шерашка баьча балха боарам 1,7 млн. соми —, 5,7 млн. соми бар. Республика 12 районе болх беш я цIагIа къахьегара балха йола 25 приемни пункт. 1986 шера 1 октября цу системе цIагIа къахьегаш бола нах 2426 саг вар, вешта аьлча берригнех 43,4 процент.

ЦIагIарча къахьегама йолла Комбината керттера предприяти хьалъе лаьрхIад. Цунца дувзаденна республикерча юртий районашка кхы тIа хьаелларгъя ворхI приемни пункт.

А. ПАСКАЧЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Госплана председатела заместитель.

Вай лоалахой болча

ЗIАМАГIВОЛА ВОI

Хьинар дола кхо воI хьалкхеваьв А. Эльмесова: Герман, Хамидби, Адиль. Из ше а цун кьонгаш а «Красная Кабарда» яхача колхоза хьалхалатта къахьегамхой ба. ХIаьта зIамагIвола Адиль колхоза комсомольца ша ВЛКСМ Баксански райкома членалла хержав. хIаьта шу хьалха КПСС мугIарашка дIа а ийцав из.

Номер 1 йолча тракторни бригаде механизатор волаш болх беш ва Адиль. Цо къахьега коллектив боахаме дикагIчарех цаI лоархI. ДегIаахар сихдара тIехьа парте бaь тIахьехам боккхача теркамца тIайийцаб укхаза. ХIаьта малав из деча хьалхле лелаер? Шеко яц, из ва къона коммунист Эльмесов Адиль. Ахкан-гуйрен балхаш чудийрза даьлча, трактора ремонт е эттар из. Цул тIехьагIа тоайир тIехьатосса инвентарь.

ХIана сихвеннав Адиль? Цу хаттара а жоп долаш да: январь бетта Черсий-Балкхарой агромелиоративни институте экзаменационни сесси я къонача механизатора. ХIанз йиъ-лагIча курсе дешаш ва из. Дешача а, балха санна, дикагIчарна юкъе ва Адиль.

«Кабардино-Балкарская правда».

✦

«МОЛНЕ» ХОАМ БУ

Сулейман - Стальски районе йолча «Агасиевский» совхоза контора хьалхашка хьалтеха йоал «молни». Цо дувц цу боахама къахьегамхоша даьхача толамех. Ханал хьалха кхоачашъяьй укхаза соахкара планаши социалистически декхараши.

Планал тIех паччахьалкхенга екхай 6 тонн дулх, кхо тонн шура, дукха сом, баьцадаараш. Шоана хетадала тарлу из-м Iа яха боккха толам а бац, аьнна. Цхьабакъда, укхаза белгалдаккха деза, цу тайпара хьокхамаш укх боахаме хьалхара хиннилга. Даим тIехьаюсаш хьаеначарех я «Агасиевский» совхоз.

— Парте съезда решенеша бокъо лац тхона мекъа хила, эргалонаш еча юстара латта, — яхаш дувц боахама болхлоша. — Наьха хьинар айдаларга хьежжа лакхагIа хиннад хьокхамаш а.

✦

ПОЭТА ЮБИЛЕЙ

Нигер — иштта псевдоним лелаяьй цIи хезача хIирий поэта, литератураведа, таржамхочо, публициста, общественни деятела И. В. Джанаева.

Из ваьв 1896 шера Алагирски чIоже йолча Синдзасар яхача юрта. 1909 шера йистеьккхай Нартски школа. Цигара духовни семинаре деша эттав. Цхьабакъда, дин гIулакхашта дукха тIера вaпар кIаьнк, къайлагIа цIи хезача эрсий йоазонхой-классикий книжкаш деша ваьлар из. Цун эггара хьамсарагIа бола поэташ бар Лермонтови Байрони.

Октябрьски революци йоалача шера Саратовски университета историко - филологически факультете дешаш вар И. В. Джанаев. Граждански тIом болабелча дешар дита дийзар. Кастта цIеча партизаний отряде вар из.

Советий Iаьдал чIоагIлуча шерашка тайп-тайпара балхаш деш ва поэт, цу ханна йистейоаккх институт, тохкама балхаш де волалу.

Дукха къахьийгад И. В. Джанаева хIирий халкъа эпос Iомаеш, цох лаьца статьяш а язъяьй цо.

«...Хьаькъали доги, логи хьаькъали уж шоайла къаста йиш йоаца белгалонаш йоахкар Нигера поэзех. Шийна дего хьалхадаьхар да Нигера яздаьр. Шийна ловр-товр де гIерташ да Нигера дог. Цхьабакъда, хьакъало харцахьа ког баккхийтабац цунга, бакъахьарча новкъа дерзададьд», — иштта яздаьд поэтах цун современника Iилманхочо Х. Ардасенова.

Поэта 90 шу дизар шерра дезду республика общественноста.

«Социалистическая Осетия».

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета заседане дийцар: «Республике юкъерча образованеи профессиональнии школа реформа кхоачашъяра хьакъехьарча гIулакхий планах болеи 1984 шера 11 сентябрера № 423 йола Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета соцам кхоачашбеш дечарех дола» дош.

Заседане белгалдаьккхар школа реформа керттера лостамаш кхоачашдеш НГIАССР просвещене министерстваси цун моттигерча органашеи, моттигерча Советий исполкомаша, базови предприятешеи боакамашеи цхьабола болх баь бале а, цу лоархIамсча гIулакха тIехь цIенхашттара дииза диса хIамаши кхоачамбоацараши хилар.

Ялх шу даьнна бераш дешаргдолча дахара план кхоачашъяьяц. Республика школашка 6577 саг хила возгIача метта 3057 саг мара вац доагIаш дола хьалаш ца хиларах.

НГIАССР просвещене министерствас ма доагIара Iалашдаьдац педагогически коллективаши хIара хьехархои дешар хьехаран кхетам бaлареи, оценка оттаяра къаьнара методаш, формаши средстваши, кIезига пайда эц дешар хьехара дикача формех. Цудухьа знанеш лакхъялара белгала хувцамаш хиннадац, дешархой кхаь даькъах шин даькъа чIcaгrIa знанеши навыкаши яц.

Дешархой къахьегеи профессиональнии кийчбара министерствашеи ведомствашеи, базисни предприятеша, халкъа депутатий городской районнии Советий исполкомаша доагIаш дола гIулакхаш даьдац материальни база кийчъяра.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето НГIАССР халкъа депутатий городской просвещене министерство, халкъа депутатий городской районнии Советий исполкомаш, министерстваши ведомстваши декхарийла яьй 1984 шера 11 сентябрера № 423 йола НГIАССР Министрий Совета соцам кхоачашбара доагIаш дола гIулакхаш де.

НГIАССР Министрий Совето ладийгIар бувзама производственно-технически управлене начальника (нов. Хаит) «Бувзама гIулакхаш деча долча цIенхашттарча кхоачамбоацарех йолча» отчетага.

Белгалдаьккхар КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа бувзама Нохч-ГIалгIай производственно-технически управлене ший болх ледара эргабоаккхаш хилар, из бахьан долаш республике бахача наха деча бувзама гIулакхий боарам дикка лохагIа ба РСФСР бувзама средстваш дегIаахара дукхача хьокхамел.

Дукха лоткъамаш да почта ший ханнахьа хьа ца кхахьарах, корреспонденци йсаярах, городашта юкъерча телефонни къамаьлашка дукха хьежа везаш хиларах, телефонаш-автоматаш ледара болх беш хиларах лаьца.

НГIАССР Министрий Совето бувзама производственно-технически управлени декхарийла йир бахача наха дизза бувзама гIулакхаш де, почте гIолла доагIар царга дIакхочийтача служба болх тоабе, почте гIолла доагIараш довш хилар дIадаккха, деш дола гIулакхаш лоархIам боллаш дикагIа де а гражданаша дувцарашка ший ханнахьа хьажарал бувзама гIулакхаш дикагIадара де дезараш хилийтареи бехктокхам лакхбе а.

Заседане иштта хьежар «Халкъа эша товараш республике бахача наха дикагIа а кхоачамболлаш а хилийтара беча балхах долча» дешага а. Промышленни предприятеша кхоачамболлаш болх бац наха дуккха эшача товарий ассортимент шеръяран кердаяккхараи, изделейи товарийи дикал лакхъяра. Товараш дукхагIа хьадара йолча таронех бизза пайда эцац.

Масала, «Электроинструмент» заводо Iургаш доаха электрически машинаш мара халкъа эша кхыдола товараш вIалла арахецац итташ шерашка.

ИIаьххача хана «Красный молот», «Нефтехимзапчасть» заводаша, «Грознефтеоргсинтез» объединене, кхычар кердаяккхац товарий ассортимент.

Министрий Совето республика промышленни предприятей кулгалхой, райисполкомаши горисполкомаши декхарийла йир халкъа эша товараш дукхагIа арахецилга Iалашде, товарий ассортимент шеръяран кердаяккхараи дукхагIа теркам тIабахийта, арахеца товараш лоархIаме дикагIа хилийтарах, изделей моделироване, бахача наьха тайп-тайпарча группашка нах боккха - зIамига хиларга хьежжа дIадехараш теркал а деш конструироване боарам лакхбарах эггара хьалхарча аргIанара декхар лархIа.

Заседане хьежар «Республика ютарча профессионально - технически училищашка механизаторий кадраш кийчъеш дечох долча» дешага.

Техниках шин сменагIа пайда эцара болаш бараш-та кхы тIа 5200 саг эш.

Механизаторски кадраш дикка ца тоъаш хилар да профтехобразоване Нохч-ГIалгIай управлене, просвещене министерства, НГIАССР Госагропромо, горисполкомашеи райисполкомашеи гагирхошта кхоачамболлаш профессиональни ориентаци ца яр.

Профтехобразоване управлене, НГIАССР Госагропромо доагIаш дола гIулакхаш дапзар «ДIахо а профессионально - технически образоване система дегIайоалаяра-хи квалифицированни болхлой кадраш кийчъеча цун бола лоархIам лакхбарахи бола» 1984 шера 7 сентябрера № 412 йола НГIАССР Министрий Совета соцам юкъерча профтехучилищай дешара - материальни база шеръяреи чIоагIъяреи даькъе кхоачашбара. Агропромышленни комплексаи профтехобразованеи управленеи органаша моттигашка шоай болх ледара бувз механизатораш дикагIа кийчбара хьашташца, цхьана болх белга вIаштIехьдаккхара дикагIйола формаш лехац.

Заседане чIоагIъяьй XII пятилетке хIара шера дешархой профтехучилищашка дIаэцареи ПТУ материально - технически база чIоагIъяреи задани.

НГIАССР Министрий Совета заседане кхыча дешашка а хьежар.

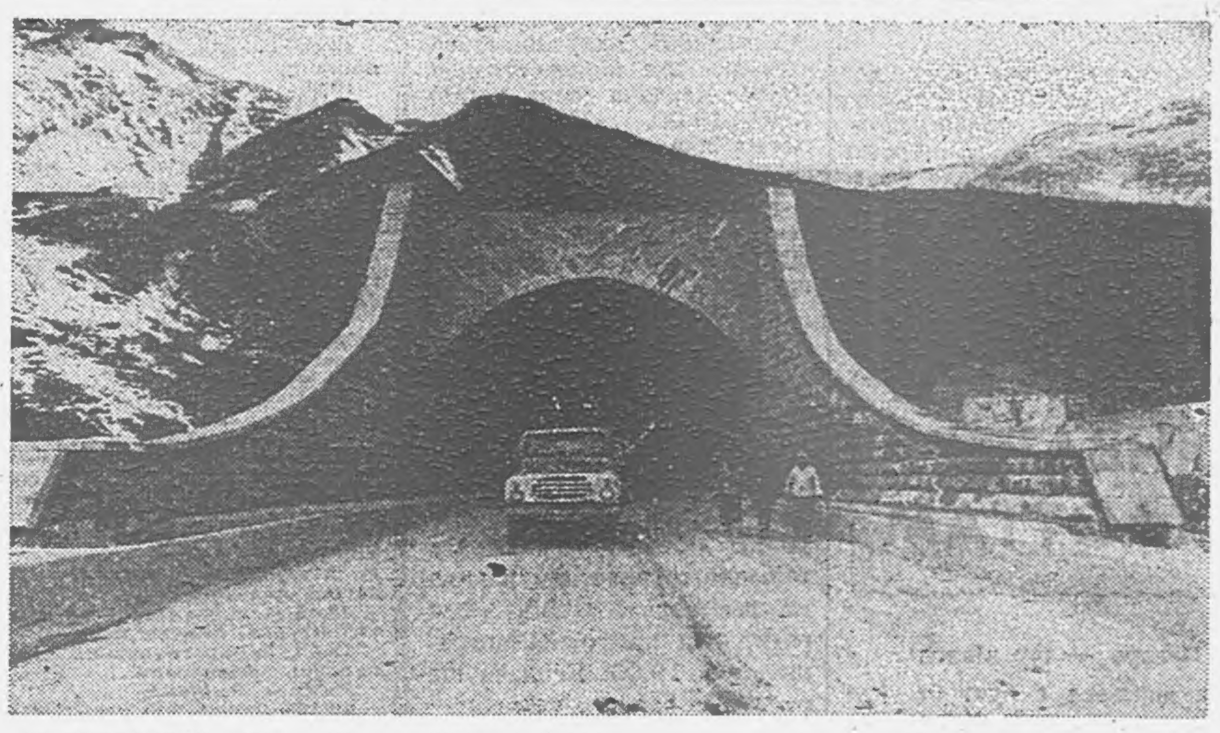

ГРУЗИНСКИ ССР. Хьалъеш латтача Транскавказски автомагистрало Закавказьера республикаш Къулбаседа Кавказаца ювзарья. Эггара халагIчарех цаI долча Рокски дукъагIа ши эзар метр лакхе гIолла чакхбаргба ТрансКАМ. Из ший тайпара артери хургья Россе индустриальни центрашка боахама отношенеш Iалашъергйола.

ТрансКАМ—из 57 километр керда никъ, иштта тIийнаш ши бIаь гаргга хий чакхдувлийташ йола лотокашеи турбашеи, укхазарча цIимхарча Iалама моллагIча дорхала духьала отта таро луш йола массехк бIаь метр галереяш, юххера а керттерча Кавказа лоама гIолла чакхйоала дукхакилометрови тоннель.

СУРТА ТIА: тоннела къулбехьен портал.

Ш. АИВАЗОВА сурт.
ТАСС Фотохроника

Журнала аргIанара номер

Араяьннай КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Блокнот агитатора» яхача журнала ткъаь йиъ-лагIа номер. Из хьаеллалу Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета пхелагIча сессех болча хоамаца. Журнала оагIонаш тIа кепатехай КПСС обкома йиъ-лагIча пленуме КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева яз «Партийни актив — эргалонашъяра авангард» яха выступлени.

«Кердача шера — кердача толамашка» яхача рубрика кIал кепатехай «Масала низаца» яха зарисовка. Цу тIа авторо дувц Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза Л. Захаева кулгалдеча хьажкIаш лелаеча отрядах. ПМК-105 бригадира, РСФСР заслуженни гIишлонхочо П. Черепнина, Старогрозненски бурув тохара балхий Алханчуртски буровой бурувдеттачо, агитатора А. Буракова, СССР 50 шу дизара Грозненски химически завода аппаратчицас Л. Янченкос, Грозненски района «Юбилейный» совхоза дояркас З. Хожбахмадовас шоай корреспонденцешка дувц пятилетка хьалхарча шера шоай коллективашка карагIдаьнначох, кердача 1987 шера шоашта хьалхашка латтача декхарех. Г. В. Плеханова цIерагIча халкъа боахама института аспиранта Ю. Комарова «Производства эффективноста резерваш» яха статья я журнала тIа.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

НАВОНА МАЙДАНО ДОГДОАХА ХIАМАШ

Декабрь бутт дIаболабелча денз итальянски столице хьатIадоагIача Кердача шера кийчо еш бар. Тикай витринашка лепар лампочкай гирляндаш; селаIада деррига бесаш дола корсама ловзоргаш. Иштта а темпераментни йолча города вахара ритм кхы а сихлора «ХIама эца!», «Сухалбе!» яхача массанахьарча реклама, бокъонца хьалхьоайича санна. Цу а цу тайпарча йоазонашта а кIалхара вала моттиг яц... Наха хIамаш а нийо сухал а бу. Мичча бесса дале а итальянца ший гаргарча наха совгIат эцалга оамал а хинна дIаэттад.

Укх деношка римляний керттера теркам тIаозача моттигех цаI — города эггара хозагIйола Навона яха майда. «Римски барокко архитектура гимн», — никъ хьехача хьалха ваьнна лелачо иштта ювц майда. XVII бIаьшарерча гене Берниней Борроминеи хьаяьча цун «декораце» фоне укх деношка а хIара шера рождестваш хьатIаоттача хана санна «Навона майда тIа базар» яха условни цIи йола «пьеса» хьокх... Цхьан ханна цун зрителаш а хинна дIадодача шера тIеххьарча деношка майда сенца ях хьожаргда вай.

Майда тIа дIаьхача мугIарех латтача палаткаша а шоашта бераш тIаоз. Укхаза моллагIа ловзорг лахарал совгIа бокъонца йолча Баббо Наталеца — ГIор Дадеца сурт даккха, иштта — нагахьа санна аьттув боале — дуккхача аттракционашкара приз яккха йиш я. Кхы кIезигагIа дакъа лаьац укхаза боккхийчар а. Берригаш а шоай аьттув бэлар дог доахаш ба, цхьабакъда, из касткаста балац. Ираз долчун дизза миллиард даккха аьттув лу яха йоазув даьд лотерейни билеташ дохкачо ший киоска тIа. «Миллиарда» аргIанарча кандидатага сагота хьежаш латтача дохкархочунга хетт аз: хьатIадоагIача кердача шера хьайна малагIа ловпа баккха ловра хьона?» — Яьй, синьор, укх каьхата тIа дувцачун къеззига дукхагIа аьттув балар лов сона. «Диканга дог доахаргда вай...».

Бес-бесса хувцалу, зовне лепа аттракцион а йите йоккхача, «хин фонтана» — Бернини шедевра дIатIадолх тхо. Цун кIалха флейта локхаш зIамига саг ва. Лаьтта уллача футляра чу — массехк монет. Юххье уйланца гитара мерзах пIелг беттаw ва кхывола уличн музыкант. Навона яхача майда тIа укх дийнахьа уж боалабаьб шикхо эзар лир дакхха вIаштIехьдаргдацар-хьогI яхача уйла: из «дукха» ахча бутерброди кофе пелеи эца тоъа мег.

ХIаьта Сан Аньезе Ин Агоне яхача киназа лагIаш тIа вагIача укх воккхача сага маьлхара дахача бIаргашка хьежача кхы дуненга дог доахилга дисадац. Из — чу баха цIа а доацаш Риме гIолла шоай тIолхашца тIатIа кхаьчача подъездашка, лаьттан кIалхарча переходашка, паркерча гIандаш тIа бийсаш а йоахаш лелача къечарех цаI. Укх деношка моттигерча газеташа дийцар римски декабре ца хулача тайпара цхьан шийлача бийсана кхыча столични цIи хезача Пьяцца Колонна яхача майда тIа 60 шу даьнна «барбоне» (иштта оал укхаза бродягех) гIоравaрах долча трагически историех. Кинджи палаццо — правительства резиденце кораш майдагахьа дерзадаь да. «Обществас тIаэцац уж нах, — яздора «Унита» яхача итальянски коммунистий газето.

Майда центре шин фонтана юкъе Навоне массаза хулаш бола художникаш ба. Укх деношка готьялар царна из моттиг: тахан керттера теркам царна тIаозац. Мольберташта юхе бIаргаго йиш я шера укх хана укхаза дукха ца хула доазол дехьара туристаш. Оаха къамаьл ду цхьан художникаца. Цун цIи Мауро. «Укх Кердача шера дуненна дукхагIа сатеми тешами барга дог доах аз — йоах цо.

Сергей БАТЫРЕВ.
ТАСС. корр.

Рим.

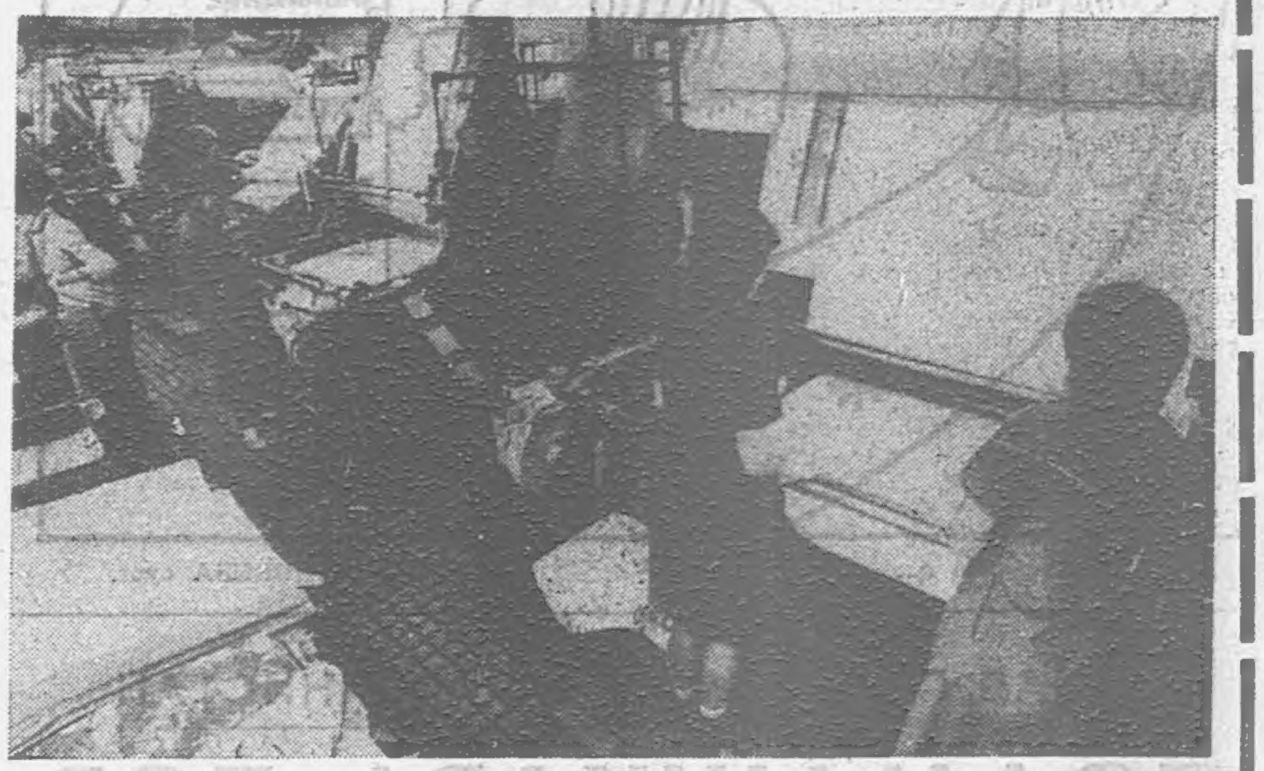

ВЕНГРИ. Къахьегамхой инициативагIа республика заводашка, фабрикашка субботникаши воскресникаши чакхдувл. Цига даьккхар предприятеш социальни дегIаахара дешаш къестадара дIадохийт.

СУРТА ТIА: Будапешта цхьан текстильни предприяте коммунистически сменас кийчъяьча продукце дикалга хьожаш ба. Болхлой коллектива кхы а наха фусамаши, иштта салоIа ЦIаи хьалде лерхI.

МТИ — ТАСС сурт.

● АПН корреспонденташа хоам бу

ХЬАН ТЕЛ «СЕДКЪАШКАРЧА ТIЕМАШКА» ДIАДОДАР?

Рейкьявикал тIехьагIа США президента а цун гаргагIарча соратникаша а деча къамаьлашка каст-кастагIа хоз «стратегически оборонни инициативаца» пайдане дувца, цо-м хьаелл Американа эша керда экономически перспективаш «седкъаш тIарча тIемашка» кийчбалар дуккха миллионаш болча американцашта пайдане да яха «аргумент». СОИ экономически оагIонга кхайкар цIаьхха хиннадац. СОИ цIенача тIема, «оборонительни» гIулакхий рекламас цун авторашта хетар ма доагIара хьа ца деш хилар бакъдеш да из. Америке тIехь-тIехьа дукхагIа хул бахача наха де хIама хилийтара, общества хьал тоадара сихдаь герз хьадаро еш йола влияни кхыча тайпара гуш бола нах. Гой ераш я выводаш: хIанзарча администраце доал деча шерашка тIема кийчо яр га геттара дукха ахча тIадахийтад. ХIаьта бе болх боацараш, чубаха цIа доацараш, геттара къебараш дукхагIа хул. Боарамашка, темпашка, пропорциональни лакхъяларца хувцалуш яр тIема еш йола расходаш.

Дукха ха йоацаш Колораде, городе Балтиморе ший конференци йир «Болхи машари» аьнна цIи йолча организаце. Цун керттера лозунг дар Пентагона болча пайдане еш йолча ассигнованеша американски экономика йохаю, яхаш. Вашингтон пост» яхача газета тIа цох яздаьр а дийша, аз теркам тIабахийтар «Болхи машари» яха организаци гIулакхаш деш я система рамкашка», цун членех цхьанне а «дакъа лаьцадац тIема заводий наIарашка еча е Капитоле лагIаш тIа моцал лаьцарай демонстрацена юкъе» — Вашингтона Никарагуана духьаларча политикана духьала ваьннача моцал лаьцача виъ сага Iоттар я из. Дувцар да сенатораша, конгрессменаша, боккхийча бизнесменаша йизза хьаллоацача, респектабельни йолча организацех.

«Седкъаш тIарча тIема» оагIонгахьарчарна вIалла тара йоаца ориентираш увттаю цу организаце. Цул совгIа, Балтиморе тIема заказашта никъ дIакъовларгбола юридически бокъо городерча Iаьдала лургйола референдум яйта гIерт. Иштта хьал да Лос-Анджелесе а, тIема а йоацаш производства граждански сфере балха моттигаш яха декхар дола консультативни совет хьае цига йиш хиларах пайда эца дага ба харжархой, яхаш язду «Вашингтон посто».

Ала йизза бокъо а йолаш историческичарех событех я йоах прессо хургйолча референдумах. ХIаьта хIанзалца тIема фирмай балхахи цар долча хьаштехи лаьца фу уйла я американций мича хаьттад цхьанна а правительствас. Е хIанз а хаттац. Иштта дале а, из, хетар оаз йоагIаш хургда. Цун бахьан да Балтиморе а Лос-Анджелесе а лохденна экономически хьали милитаристски буми. 1980 шера денз Балтимора деш хинна правительственни новкъостал 68 процент кIезигденнад, хIаьта цу районе тIема фирмашта еш йола ассигнованеш 50 процент лакхъеннай.

Цу хана чухь Лос-Анджелесера федеральни новкъостал 48 процент кIезигагIа да, хIаьта тIема подрядчикашта еш йола ассигнованеш шозза дукхагIа я. 1980 шера денз Балтиморе экономически дегIаахара программага дIайолха расходаш 158 миллион хинначара 6 миллионага кхоачаш кIезигагIа я. Лос-Анджелесе — шозза. Иштта я уж цифраш берригача мехка а. Рейгановски администраце хьаьча тIема предприятешкара балха кердача моттигех кхоалагIча даькъал дукхагIъяраш духхьал пхе штате я — Калифорне, Мэриленде, Вирджине, Миссуреи Массачусетсеи. ХIаьта 35нел дукхагIча штаташка бе болх боаца нах 8 миллионага кхаьчаб.

«Седкъаш тIарча тIемай» программа кхоачашъяро мехка балха керда моттигаш лургья, технологи дегIайоагIилга хьалъайдергда яхаш дувцар ах бакъ мара дац. ХIанз СОИ-на болх беш бIаьш фирмаш я. хIанзе а 9 миллиагд мах бола тIема продукци хьае барт баьб. 1990 шу тIакхоачаш СОИ-га 30 миллиард доллараш дIадахийта лерхIаш я администраци. Цхьан маьхага диллача из программа кхоачашъярга Америка дIадахийта дезаргда триллион доллараш, вокх маьхегIа — кхоъ триллион! Кхетаде доагIаш ма дий иштта хIама дIадохийташ балха керда моттигаш хургхилар а технологи дIахьалхашка яргхилар а. ХIаьта нагахьа санна маьршача гIулакхашка иззал ахча дIадохийтаре миллионаш дукхагIа балха моттигаш хулалургьяр. Уж доллараш маьршача гIулакхашка дIадахийтача, цар чIоагIа дегIайоалаергья технологи, Iилма, производство.

Уж вIашдухьалара доводаш увттаю геттара чIоагIача кIийленаш тIа. ХIанз США Iилма-тохкамеи опытно-конструкторскии балхашка дIайохийтача средствах 70 процент Пентагона хьашташ кхоачашдарга йолх. Корнеллски университета профессора Ф. Лонга лаьрхIачогIа цу даькъе тIема хьашташка дIайолха расходаш Р. Рейган Iаьдала керте эттача хана денз 65 процент лакхъеннай, хIаьта граждански чарга дIайолхараш 30 процент кIезигъеннай. ТIема расходаш лакх а енна, США дунен халкъашта юкъера конкурентноспособность йоврггхилара кхерам ба, йоах Ф. Лонга.

Промышленностера конкурентноспособность миштай хьожаш американски комиссе даннеша чIоагIбу из кхерам: укх тIеххьарча 20 шера промышленни производства хьалхара 7-и керттера 10-и моттиг тиннай США-й. Цу тIа дIатIатоха доагIа республиканцаш доал деча укх тIеххьарча шерашка мохк экономически дегIаахара темпаш тIом чакхбаьннача дерригача шерашка хинначул кхоалагIа дакъа лохагIа хилар. ЦIаккха а шитта йоккха хиннаяц федеральни бюджета дефицити къаман декхара боарамаши. ХIанз эггара хьалха доазол дехьарча американски вложенеел дукхагIа хиннай кхыча мехкашкара США инвестицеш.

Цхьаболча американски эксперташта хетачогIа, мохк хIанз кIоаргга экономически чухкетача кхаьчаб. Цун керттерчарех цхьа бахьан да республиканцаша сихдаь герз хьадара никъ лацар. Рейкьявике президент «седкъаш тIарча тIемашка» кийчо яра вIашагIкхийттача Штатий йола бокъо чIоагIъеш вар. Духхьал из бахьан долаш барт банзар исторе чухь эггара дукхагIа нийсъеннача, ядерни герз кIезигдара, из дIадаккхара таронах лаьца. ДоагIаш да КIайча цIен позици Америке дуккханеша дIахо а сихдаь герз хьаде герташ лерхIалга. ДоагIаш да иштта из бахьан такха дезар эггара хьалхарча аргIана мугIареча американцага кхоачаш хилар кхетаде болабелар а. Милитаристски бум такха езача отт бIарчча американски экономика а — граждански производства хьашташ тIема фирмай хьашташка дIакхохкийт. Гой цудухьа вIашагIкхиттача Штатий исторе чухь эггара хьалха Балтиморен Лос-Анджелесеи хул сенна эш США-на тIема расходий гипертрофи? яхача ирача проблема референдумаш.

Эдгар ЧЕПОРОВ,
АПН соб. корр.

✦ Къонача тIехъенна-кIоаргга знанеши идейни чIоагIали

ВАЙ КХОАНЕ

ЧIоагIа дег чу дужаш къамаьл дар «Новосельский» совхоза бригадира, НГIАССР заслуженни сомий бешамаш лелаечо, Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалера, нана-турпалхочо М. А. Масаевас Нохч - ГIалгIай областной партийни организаце активе даьр. ХIанз а дагара далац сона ер дешаш: «ДагайоагIа сона мерза йола гIораяь коартол, дагадоагIа бIарчча классаца канаш гулде тхоаш иха, дагадоагIа бIарччача классе хинна цхьа учебник, мугIараштa юкъе оахоша яздеш хинна газетни каьхат».

Фу хиннад вайна?—яхаш хетт нанас -турпалхочо. Дана дийна доллаше, даа-дувха доллаше, мичара ух нравственно айпе бараш, малара тIакхувраш, наркоманаш? ХIаьта воспитателаш-м шортта ма бий вайцига: школа, хьехамчаш, комсомол. Бакъда, кхетам бе-бе, бувзам боацаш тел, из а кхелетачо моллагIа во хIама даьчул тIехьагIа.

Ма нийса йоах цо из! Тхона, доккхагIдолчарна, дика йовз Iа ювца халонаш. Хов наб ца кхеташ мел дукха Iа бийсаш йоаьй. Иштта хьо хиннаецаре тахан дог хьесташ хургдацар хьа бераш, Iа дIадийна дика мел дар хьалтIадаьннад. Цудухьа пионераш, комсомольцаш болаш, дика дешаш школа а вузаш а чакхйоахаш хьабоагIа хьа дезал. Кура хила а доккхал де йиш йолаш а я хьо тахан. Иштта дезал кхебарах дег тIара баркал да хьона.

Турпала гIулакхаш карагIдаьннача ноаноашта Грозне памятник дегIача бакъахьа дар аьнна Iа енна предложени хьаллоац аз. Заболотный Иван, Нурадилов Ханпаша, Демченко Георгий, Аушев Руслан, Хачукаев Сулейман, кхыбола сий дола къонгаш кхебаьча ноаношта доагIаш совгIат да из. Со пенсионер вале а, сайгара дакъа юкъедахьа кийча ва со.

Вахар вIалла ца хиннача бесса эргадаьнна тоаденна дале а, вай хинна берал хIанзарчунца нийсде йиш еце а, дукха да вай замано дIадехарга хьежжа къона тIехье хьалкхеяра динза диса. Из иштта хилара бехке ба дай-ноаной, школа, правоохранительни органаш. Дукха да вай ца зувш. вай бехках ца деш дусаш. Укхаза доаладе безам ба са А. Макаренко дешаш: «Бераштa кхетам лулга — вай вахаре эггара лоархIамегIа дар. Дика гражданаш, дика дай, ноаной хургболаш хьалкхеде деза вай бераш. Нийса кхетам балар — из вай ираз дола кхоане, во кхетам — из вай бала, вай белхам, кхыча наха хьалхашкара, мехка хьалхашкара вай бехк».

Тхоай балхах лаьца масал доаладе безам ба са. Ленински районе хьалха хьайийллачарех я правопорядок лораю № 3 йола общественни пункт, 1977 шера дIаболабаьб цо ший болх. МоллагIа керда дIадоладечун тIехьа хулаш йола халонаш кIезига нийсъеннаяц тха балха тIа. ХIанз белггала балха опыт Iайнай, кхетаду оаха тхоашта хьалхашка латта бехктокхаме декхараш. Опорни пункте вIашагIъеллай массехк секци: кхенза болчар гIулакхашта йола инспекци, маларцеи алкоголизмацеи къовсам лоаттабер, малар доацаш йола общество, кхыяраш. Социальни зуламаш ца хилийтара дукха организационни а практически а болх бу цар. Сатийна хила йиш йоацаш хьал да тха микрорайоне латтар. Тха опорни пункте учете латт тIехдаьккха молаш вола 104 саг. Малав царгара кхоана зулам дарг-дац аргдар? Фу дус маларо хьаьрваьккхача саго ца деш? УнахцIена хилац тIехье, барт нийгIе хул дезал, дошо кулгаш дола саг пайдана воацача воаккх цо. Малар дIадаккхара дукха профилактически болх бу тха общества членаша. Уж хул районерча предприятешка, организацешка, учрежденешка, дешара заведенешка. Малар доацаш йолча общества председатель ва республикански наркологически диспансера лор В. Бочарников, заместитель — № 1 йолча поликлиника хирург Я. Алероев, членаш ба тIема а къахьегама а ветеранаш, депутаташ, бовзаш бола нах.

Обществас арахийцай «Ца зувш тIех ма вала» яха буклеташ. Харцахьдаьнна бер хилча массава оарцагIвоал, хоам бу даьшка, школага. ХIаьта а, тахан оаха деш дар тоъам баь Iе йиш йолаш дац. Из иштта долга хьахьокхаш дар областной партийни организаце активе дийцар. ДIахо йодача хана цунга хьежжа болх тоабе дага да тхо.

В. ЩЕРЕНКО,
г. Грознерча Ленински района № 3 йолча опорни пункта председатела заместитель.

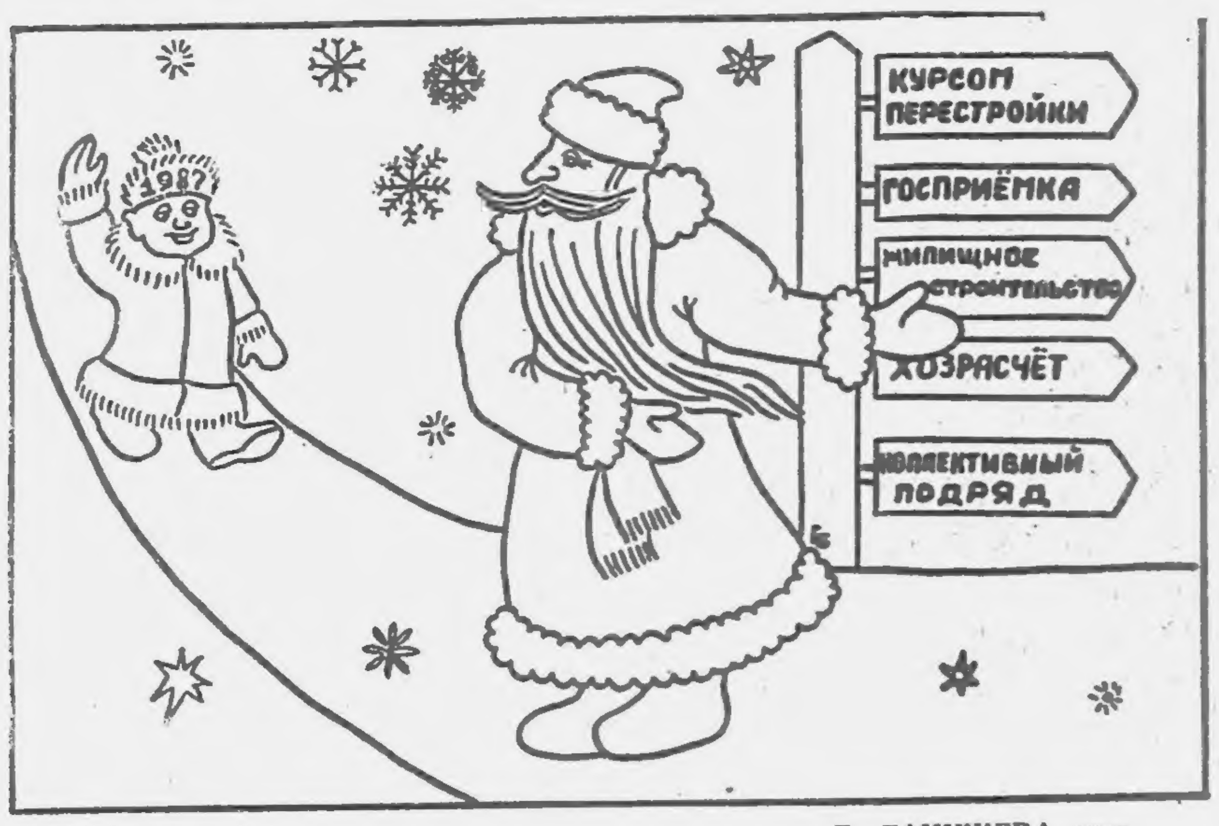

Дешашца ца аьлча а... Б. ГАНИЖЕВА сурт.

ДЕНАЛ ГОЙТА МОТТИГ — АФГАНИСТАН

ЛОАМАШКАРА ДОВ

Лоамашта, гувнашта юкъе гIолла никъ лохаш, готтача моттигашка даьрденна аькха санна IувгIаш, доккхий кхераш керчадеш доагIа Пантшера яха хий. Цунна йисте гIолла хьувзаш, голаш етташ бодача кхерамеча новкъа гIолла халкъа боахама лоархIаме мовхьаш йийца йолх низбола машинаш, уж лораеш йола танкаши тIема машинаши. Наггахьа духьалкхет афганций зIамига юрташ. БIаьш-бIаьш шераш да уж иштта латта. Кхемиска ба укхазара лоамарой, цул совгIа цахаддаш душманаша тIалоаттабеча Iоткъамо ситIара а баьхаб уж.

Новкъа боагIараш афгански советски бIухой болга хайча майра а баьле, къаметам боацаш хьежача малхо яттача шоай фусамашкара арабоал уж. Къаьстта гIаддолх бераш, иразе делалу цар бIаргаш, лерташ къордеш цIогIарч детт цар.

Ший новкъостащца лувшоалаш, ше ваь юрт, Кавказа хоза Iалам дагалувцаш вода Малогбекски района Инаркъера эскаре вига, Афганистане ший интернациональни декхар кхоачашдеш вола сержант Дзагиев Сулумбика Микаил. ЦIаьхха баьцашта юкъе улла цхьа каьхат гу цунна. Iовийрза из хьаийцача цецвоал бIухо: эрсий меттала даь йоазув да цу тIара дар.

— Кавказера дена-м дац из, новкъост сержант, — яхаш вел уллув гIолла воагIа салте Кузьмин Игорь. — ДIахьежача йоIагара а хургда.

Цунга йист а ца хулаш, деша волалу Микаил. «Советски бIухой, бусалба ди лелабеча къамий викалаш! Укхаза, Афганистане, шоай уматах болча наха духьала тIом беш да шо. Бусалба вежарий, герз Iо а дилле, тхогахьа довла. Ялсмале дар санна вахар хургда шун», — иштта ба каьхата чулоацам. Микаилгара дIа а ийце, кхычар а деш из.

— Хьажал, — йоах батальона командира А. Копшукова, — мичахьа кхача гIерт. Геббельса пропагандана де ца мегар чакхдаккха гIертаций американски лаьй.

Цу ханна гаьнна хьалхашкахьара автоматий таташ хьахоз. Автоколонна сихагIа йолалу. Дукха ха ялале гучайоал зIамига афгански юрт. ТуржаI да укхаза душманаша даьр: маьждиги школен йоагаяьй, Кабулера хьаяйта къона хьехархо йийнай, топаш техай массехк сага. Дог керчадеш махьарч детт да тIавоацаш дисача бераша, жерал баьнначa исташа, елха ца могаш ювлаенна латт цхьа йоI. ЦIеро дIаэцаш латт наха дуккхача шерашка хьаьнала къахьегаш хьалъяь фусамаш.

— Иштта ба-кх «бусалба» вежарий, — йоах А. Копшукова — гой шоана уж малагIча уматах ба? Американски долларех ийца къизал мара кхы хIама дац.

МоастагIий бахача оагIорахьа сихха дIайолалу колонна. Бакъда, массехк километр дIахо баьлча, никъ кхоачалу, хил дехьа бала бешаш хьал отт. Дукха ха я укхазара тIий душманаша эккхийта.

Лоралуш, цаI шоллагIчоа тIехьа хи чу ювл машинаш. ХIаьта гIашлой кхы хье а ца луш, дехьарча берда тIа боал. Укхазара дIайоалалу готта, даим тIоадал латта чIоже.

ТIехьайнсача машиний моторий таташка ла а дувгIаш, готтача наьъа такагIа урагIйода цаI афгански цаI советски ши рота. КIеж йоахаш кхехкаш я Микаила дег чу эгIазал: дицде магац цунна ах сахьат хьалха бIаргадайна унзара сурт.

ЦIаьхха хьалхашкареи аьттехьареи ювла йоалалу моастагIчун автоматаш. Шокарч етташ дIаух пхорч, цхьаннахьара човнаш яьча бIухочун узамаш хьахоз. Дов дIадоладенна массехк минута мара еце а, из латта тоъал ха йолаш санна хетала.

Кхера тIехьашка а вижа, дов деш ва Микаил. ЦIаьхха цун бIарг тIаотт душманашта гучча чов хинна вежа уллача батальона командира А. Копшуковна. ДIахо де дезачох уйла е ха яц: цох лаьца дика яздаьд бIухочун устава тIа. Теккха командира тIавода сержант, цIера юкъера аравахь цо ший воккхагIвола новкъост. ХIаьта из деча хана цунна шийна а хала чов ю.

Вийрзачул тIехьагIа ший часте юхакхаьчар Дзагиев. ТIаккха мара ханзар цунна турпалал гойтарах шийна «За отвагу» яха медаль енилга. ХIаьта комбат А. Копшуков а дийна висар, кастта госпиталера аравала везаш вар из.

Цул тIехьагIа Афганистане кхы а шу гаргга ха яькхар Микаила. Ший интернациональни декхар майра кхоачашдарах бIухочоа елар «ЦIеча Седкъа» ордени «Воинская доблесть» яха ВЛКСМ ЦК Сийлен знаки.

ХIанз Инаркъера № 12 йолча школе НВП хьехаш ва коммунист Суламбика Микаил. Дукха да цун хургболча салташка дувца. БIухой доттагIалах, Даьхенна тешаме хиларах да цун хьалхара дешаш.

М. КАРТОЕВ.

КУЛЬТБОЛХЛОЙ ОТЧЕТАШ

Вай республика цхьайолча районашкен юрташкен бахача наха хьалхашка отчеташ йир районийн юртийн культура цIеной художественни коллективаша. Иштта укх деношка уж чакхъяьлар Назране а.

Укх шера шоаш баьча балхах наьсархошта хьалхашка отчет луш яр городской культура Дворец. Отчетни доклад йир ГДК директора Булгучев Мухьмада, хIаьта Центральни библиотека баьча балхах дийцар цун отдела заведующе Газдиева Светланас.

ГДК ший эгтара лоархIамегIйола мероприятеш Коталон 41 шу дизара хетаяь яр. «Элеклтроинструмент» завода, трикотажни фабрика, «Назрановский», «40 лет Октября» совхозий кхахьегамхошта хьалхашка выступленеш йир культура Дворeца агитбригада. ХIаьта культура Дворeце лекцеш, тематически сайренаш, тIема ветеранашца вIашагIкхетараш чакхдаьхад. Назране хиннай НГIАССР заслуженни артистка Т. Дадашева, Х. Нурадилова цIерагIча театра артисташ Т. Яндиева, Р. Наурбиев, И. Беков, «Вайнах» яха пачхаьалкхен ансамбль.

Бахача наха кхахьегамца кхетам балара новкъостал дора производстве хьалхалаттараш хоастабеш хиларо. Укхаза иштта белгалдаккха доагIа, Дворецера атеиста уголок гойтара агитацеца дика кийчъяь хилар. Иштта массаза болх беш йолча лекторски группа «Бакъдари дии», «Марха кхабари цунах доала зен», «Искусстваи литератураи дина идеологена духьалара къовсам» яхача темаех лекцеш йийшай.

Массово-политически пропаганда еча «Советски пачхьалкхен ленински политика керттера наькъаши принципаши», «Марксизм-ленинизмо пролетарски интернационализмахи халкъий доттагIалахи», «КПСС XXVII съездо къамаши къаман отношенеши дегIаахара» яхача темаех лекцеш йийшай, беседаш чакхъяьхай.

Собране белгалдаьккхар, дворeца болхлоша чакхъяькхха оахам дара «Хьалхара цIей» «Паспорташ дIадалара торжественни сайре», «Саг йоалаяра-яхара сайре» йоагIача боараме хилар. ХIаьта тIеххьара хьоахаьлча сайре не шовзткъеи итти ткъаь пхиъи шера мар-сесаг долаш цхьана баьха юбиляраш безбир. Уж вIашагIкхетараш районни ЗАГС-ца цхьана чакхдаьхад культболхлоша.

Советски милице Ден хетаяь «Правопорядок лораеш ба» яха сайре-огонек хилар.

Бахача наха хьалхашка шоай концертни программагIа отчет йир ДК солисташеи творчески коллективашеи: «ТIаргим» яхача халкъа халхара ансамбло (худ. кулгалхо М. Гапархоев) «Асса», «Жайрахь» яха халхараш дир. Къулбаседа-ХIирий АССР культура заслуженни болхлочо Р. Евлоевас «Денал», «Тамаш ю аз», Советски Союза Турпала Р. Аушевна хетадаь «Везачунга» яхеи дола а иллеш даьхар, пандарчий ансамбло кавказски ашарий темагIа папурри лекхар, хIаьта Бархоева Хьавас Назранах дола илли аьлар.

Ф. ГАИТУКИЕВА.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

Керда маркаш

ШОАНА, ФИЛАТЕЛИСТАШ

1987 шу Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш дола юбилейни шу да. Цу доккхача цIейна хетаяь маркаш арахецаргъя. Царна юкъе я дукхача басарашца кийчъяь блок, кхыйола маркаш. Царех цхьаяраш — художника В. А. Серова «Зимни Дворeца чухьадалехьа хьалхагIа», «В. И. Ленин Советий II-ча съезде» яхача суртий репродукцеш. В. И. Ленин ваь 117 шу дузаш арахеца кийчъеш я 5 марках латташ йола блок, цул совгIа араяргъя В. И. Ленина хетаяь йола кхы ши марка а. Комсомола XX съезда хетаяь араяргйолаш я блоки цхьа маркеи. Иштта марка хургъя профсоюзий XVIII съезда хетаяь а. «Вай Даьхе» яхача разделе арайоал Кердача шера, город Тобольска 400 шуи Бородински тIема 175 шуи дизара хетаяь маркаш. Дукха маркаш хургъя КПСС, советски пачхаьалкхен, тIема, Iилма, литература, культура, искусства деятелашта В. И. Подбельскена, П. В. Постышевна, С. А. Ковпакана, В. И. Чапаевна, Н. И. Вавиловна, И. А. Орбелианена, Х. Л. Эллерана, С. Я. Маршакана, кхычарна хетаяь. Хургъя Iилмана, техникана, космонавтикана карагIдаьнначох лаьца дувцаш йола маркаш а. Живопись езачар хозахеташ эцаргъя Советски Союза а доазол дехьарча а живописа произведенех йола ши сери. Укх шера эгтара хьалха арайоал Россе флотоводцаш бувцаш йолча маркай сери. Вай филателес хьинаре дакъа лоац Iалам лораделча. Укх шера цу темах араяргъя «ЦIеча книжкана» юкъеяхача Iалама моттигех, оакхарех, баьцовгIех дувцаш йола маркаш. Кийчъеш я тайп-тайпарча кIормацех, кIай чанех, спортах дувцаш йола маркаш.

Лоацца аьлча, филателистий дукха дика маркаш эцаргъя укх шера.

П. МИНАЕВ, ВОФа республикански отделене председатель.

Живари, мехкарий!

Укх денощка тIанк аьнна хьалйиза яр В. И. Ленина цIерагIча гази мехкдаьттен чакхдоахача завода актови зал. Укхаза чакхъяьлар «Живари, мехкарий!» яха конкурс.

Завода оператора, ВЛКСМ комитета секретара И. Ряполовас цIераш йоах конкурса доакъашхой. Уж ба лаборанташ Б. Аджимусаева, М. Гапархоева, Ш. Джамаева, В. Токина, оператор Г. Магомадова. Хоза кийчбенна, дегаш гIоздаьнна ба уж.

Хьалхара тур — салаташ кийчде хар, дIахо — барзкъаш тегар, догам дар, коартолаш цIенъяр, маIача наьха прическа яр. Хаттараш дир литературах, исторех. Укхаза мехкараша гойтар шоай эрудици. ТIеххьара — халхарий бал хилар.

Жюре хьалхара моттиг хьожайир. Г. Магомадована, шоллагIчеи кхоалагIчеи моттигашка ба Р. Токинаи Ш. Джамаеваи.

— Керттерадар, сона хетачох, — аьлар И. Ряполовас, — пайда болаш салаIар. Цу тайпара конкурсаш чIоагIа эшаш я. ДIахо йодача хана а из болх лаьгI ца балийта хьожаргда тхо.

А. ЗАМИДОВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

3 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.30, 12.00, 15.00. «Антошкен Гармошкен» яха кердача шера хетаяь представлени. 10.00. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 10.00. Изобразительнии технически кхоллама выставка. 18.00. «Ориентир» яха профориентационни клуб. 19.00. Кердача шера хетаяь бал.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00., 12.00, 14.00. Кердача шера хетаяь утренникаш. 15.00. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 18.00. «УнахцIено» яха клуб. 18.00. «Нокхарий леладераш» яха клуб. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. «Рукодельница» яха объединени. 15.00. С. Шатров «Майра минутка» яха спектакль.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 9.00. 12.00, 15.00. Кердача шера хетаяь берий утренникаш.

Пролетбата цIерагIа культура Дворец. 10.00, 13.00. Кердача шера хетаяь утренникаш. 19.00. «Кердача шераца!» яха дискотека программа.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 10.00, 12.00, 16.00. Кердача шра хетаяь берий утренникаш.

М. Горьке цIерагIа клуб. 15.00. Художественни самодеятельноста доакъашхошта хетаяь кердача шера сайре.

КИМа цIерагIа клуб. 10.00. Ловзараш, конкурсаш, викторинаш. 13.00. «Теремок» яха спектакль. 14.00. «Светлячок» яха кинотеатр. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 16.00. Кердача шера хетаяь КВН. 19.00. «Кердача шераца!» яха дискотека программа.

Маькхакомбината клуб. 18.30. ГIанахьа а гучахьа а гIетта лелар» яха дископрограмма.

4 ЯНВАРЬ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.30, 12.00, 15.00. «Антошкен Гармошкен» яха кердача шера хетаяь представлени. 10.00. «Фаьлг» Изобразительнии технически кхоллама выставка». 18.00. «Ориентир яха профориентационни клуб. 19.00. Кердача шера хетаяь бал.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00, 12.00, 14.00. Кердача шера хетаяь утренникаш. 15.00. «Фаьлг» яха кинофестиваль.

Просвещене болхлой ЦIа. 11.00. «Песенка» яхача берий вокальни группа концерт.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. «Фаьлг» яха кинофестиваль.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 10.00, 13.00. Кердача шера хетаяь утренникаш. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене культура ЦIа. 10.00, 12.00, 15.00. Кердача шера хетаяь берий утренникаш.

М. Горьке цIерагIа клуб. 14.00. Берашта хетаяь кердача шера огонек.

КИМа цIерагIа клуб. 13.00. «Iан фаьлг» яха кердача шера хетаяь утренник. 14.00. «Светлячок» яха берий кинотеатр. «Фаьлг» яха кинофестиваль. 15.00. Художественни самодеятельноста доакъашхошта кийчъяь кердача шерара огонек. 19.00. Кагирхой салаIарсайре.

Маькхакомбината клуб. 16.00. «Тхо долча бола, фаьлг!» яха клуб. 19.00. «Хаькъали прогресси котъяьлар» яха тематически кинохьокхар.

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

№ 14 йолча «Все для шитья» яхача тика тIа (Победа, пр. 12) дохкаш Инде хьадаь метта тIа тувса кисеш да.

Дувла тха тика тIа!

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — «Ритмически гимнастика».
9.10 — «Свидание с Софиевкой». Телевизионни документальни фильм.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйранара почта». Музыкальни программа.
11.30 — «УнахцIено».
12.15 — «Ералаш». Берий сакъердаме журнал.
12.30 — «Музыкальни киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «Никъ берий клуб».
15.00 — Хоккей. Олимпиада хьалхара турнир. Канадера передача.
17.00 — «Доктор Айболит». ВорхI сери йола мультипликационни фильм. 5 — 7-гIа сереш.
17.30 — «Кердадараш».
17.35 — «Хьаст».
18.05 — «Вильгельм Пик». Телевизионни документальни фильм.
18.45 — «Новкъост илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Иркутскера передача.
19.25 — «Великолепный Гоша». Мультипликационни фильма премьера. 9-гIа истори.
19.30 — «Кердадараш».
19.35 — ЦТ экрана тIа духьашха. «Прохиндиада, или бег на месте». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Балет от первого лица». Телевизионни фильма премьера.
22.30 — «Кердадараш».
22.40 — «Балет от первого лица». Телевизионни фильма 2-гIа дакъа.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е даIотта».
8.20 — «Медуница». Фольклорни ансамбла концерт. Минскера передача.
8.50 — «Путешествие в Коломну». Iилма-довзийтара фильма премьера.
9.10 — М. Зощенко. Произведеней оагIонашца гIолла.
10.05 — «Дешархо» (гIалгIай меттала).
10.35 — Мультфильм.
10.45 — «Сакъердаме сахьат». Концерт (нохчий меттала).
11.45 — «Эргырон» яхача фильм-концерта премьера.
12.15 — Тха корреспонденташа дувц.
12.45 — «Приключения Робинзона Крузо, моряка из Йорка». Мультипликационни фильм (ЧССР).
13.55 — «Революцен кхелла». Телевизионни итт сери йола художественни фильм. Фильм 8-гIа «Оборотни».
15.30 — «Гушдар — теша хала дар».
16.30 — «Ежи в тумане». Мультипликационни фильм.
16.40 — Художественни гимнастика. Дунен халкъашта юкъера яхьаш.
17.25 — Джазови панорама. Концертни студе Останкино Н. Левиновске кулгалду «Аллегро» яха ансамбль.
18.45 — «Строительство и архитектура». Киножурнал.
18.55 — Фестивалаш... Конкурсаш... Концерташ...
20.15 — Реклама.
20.20 — Дунен музыкальни культура ганзера. С. Рахманинов.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Снималось в Таллине». Музыкальни передача.

4 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — Передачай программа.
7.05 — «Iуйранара зарядка!».
7.15 — ЗIамига концерт.
7.30 — «Ха».
8.00 — Музыкальни калейдоскоп.
8.30 — «Спортлото» тираж.
8.40 — «Я — «Сиверко». Халкъа халхара ансамбла концерт. Архангельскера передача.
9.05 — «Парад-Алле». Фильм-берашта.
10.25 — «Кердадараш».
15.30 — «Тахан дунен тIа».
15.45 — Фильм — берашта. «Мориц из афишной тумбы».
16.55 — «Кердадараш».
17.00 — «Эрсий къамаьл».
17.30 — «...Яхайтта шу даьнен боккхагIеи».
18.15 — Болхлой собрани. Госприемка: дикала тIехьара къовсама.
18.55 — Хоккей. Олимпиада хьалхара турнир. Финал. Канадера передача. Перерыв йолча хана (Кердадараш).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Мы поем стихи». НикитингIар Татьянайцеи Сергейцеи вIашагIкхетар.
23.05 — «Тахан дунен тIа».
23.20 — «ХIанзарча ритмашка». Центральни телевиденеи Ерригсоюзни радиои эстрадно-симфонически оркестра концерт.

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35 — «...И углами изба красна». Телевизионни документальни фильм.
9.05 — Ростовски областа Калитвенски станицера иллеш.
9.25 — Музейшкен выставочни залашкеи.
10.35 — Фильм — берашта. «Включите Северное сияние».
11.55 — Английски мотт. (Iомэбу 1-гIа шу. 12-гIа передача.
12.25 — Мультипликационни фильмаш: «Метеор на ринге», «Снежные дорожки».
12.55 — «Ты прости меня, зима». РСФСР заслуженни артиска Л. Рюминай концерт.
13.25 — «Автограф». ЙоккхагIйолча классашта литературни викторина.
14.50 — «Кердадараш».
17.30 — Школьни каникулаш йолча деношка. Кинопрограмма.
18.30 — «Хьайбаш леладар — къахьегама фронт» (гIалгIай меттала).
19.00 — Фильм — реклама.
19.05 — «Нохч-ГIалгIайчеи ди».
19.25 — «Ца малар — вахара норма».
19.45 — Агропроми цIи яара кхераплен.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «XX бIаьшерен муза». Телевидени искусства цхьа тайпа санна.
21.00 — «Ха».
21.40 — ЦТ экрана тIа духьашха. Телевизионни документальни фильм.
23.25 — «Кердадараш».

5 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «Iуйранара зарядка».
7.10 — Мультфильм.
7.20 — «Халкъа ашараш».
7.30 — «Ха».
8.05 — «Берашта оакхарех».
8.35 — Фильм—берашта. «Когда я стану великаном». Художественни фильм.
10.00, 16.00, 16.45, 19.00 — «Кердадараш».
16.15 — «Кузнецовские кони». Телевизионни фильма премьера.
16.55 — «Летние воспоминания о планете». Берашта телевизионни художественни фильма премьера. 1-гIа сери.
18.00 — Концерт.
18.25 — «Са хьамсара Даймохк». Фотоконкурс.
18.30 — «Вай беш».
19.10 — «Трудный диалог в Рейкьявике». Документальни фильма премьера.
19.40 — «Евгений Онегин». П. И. Чайковске опера. С. М. Кирова цIерагIча балетни операи Ленинградски академически пачхаьалкхен театран спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — П. И. Чайковске опера дIахододар.
23.00 — «Тахан дунен тIа».
23.15 — «Из шоана могаргда».

II ПРОГРАММА

8.15 — «Iуйранара гимнастика».
8.35 — «Бригада гарантирует». Телевизионни фильм.
9.00 — «Iилмеи вахари».
9.30 — «Сувенир» яхача Эрсий халкъа инструментий ансамбла концерт.
9.55 — «Эрсий къамаьл».
10.25 — «Счастливого плавания». Фильм - берашта.
11.40 — ДIалоих Ерригсоюзни конкурсий лауреаташа Т. Мурзинаси А. Гаценкоси (баян).
12.00 — «Циски дахкан кIоригаши». В. Пшавела фаьлгах оттабаь музыкальни фаьлг.
12.40 — «Дамское танго». Художественни фильм.
14.05 — Мультипликационни фильм.
14.35 — Киноафиша.
15.20 — «Кердадараш».
17.45 — Школьни каникулаи деношка. «Сатоссаш хьалъахкаб». Художественни фильм.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайчеи ди».
19.30 — Фильм - концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — Хозачунга вуга наькъаш.
20.45 — «Хьай могаш хила безам бале», «УнахцIеон формула». I-гIа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Белама гонахьа». Концертни студе Останкино сакъердаман сайре. 31 декабре хинна передача кердалкхх...
23.15 — «Кердадараш».

РАДИО

6.40 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
6.50 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — 8.45 — Реклама.
10.15 — «Обществои закони». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.40 — Ашараш.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — Литературии Нохч-ГIалгIайче.
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — Ашараш.
15.15 — «Сихдара наькъаш».
16.00 — 17.00 — Концерт.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

УКВ.

17.00 — Концерт.
17.49 — «Сакъердамеча талгIе тIа». Сакъердаме передача.
18.10 — «Вальсагара вальсага».

Республика экранаш тIа

«САЙНА МОГАР ДАЬД АЗ»

Бокъонца волча артиста яц е хила йиш а яц йоккхеи зIамигеи, дикеи вои ролаш. Царех моллагIаяр цунна — сага дика е во дола вахар.

Филиппенко Александр искусстве вера МГУ студенчески театрера (физико-технически институте дешаш вар из). Цул тIехьагIа цо дийшад Щукински театральни училище, балха эттар Е. Вахтангова цIерагIча театре. ХIанз а тIехьа цига болх беш ва из. Цу театре цо ловзаьй 30 совгIа роль. Царех дукхагIъяраш воча, бIехача наьха ролаш я: кIайгвардейски следователь «Аьттонах мах хьан лургба?») ,бандит («Приступить к ликвидации»), полице зовза комиссар («ЦIаста милейк»), кхыяраш. Цо кхеллад трагически сурт-сибаташ а («Доблестный рыцарь Айвенго»), («Са доттагIа Иван Лапшин»). Царех хIара роль цо тIехдика ловза а яьй.

Дукха ха йоацаш цо кхеллад дийна волаше а легенда хинна дIаэттача сага сурт-сибат — подводни лодка командира роль. «ЮхавоагIарг ма вий яхилга дицде» яхаш дар Молдаверча кинематографисташа даькха из кинокартина.

Филиппенко Александра роль ловзаеш дола «Сайна могар даьд аз» яха московски кинематографисташа, Смирнов Сергея документальни дувцарах оттадаь да.

Фильма керттерча турпала тIом болча хана аьттув баьннаб плене нийсбенначa советски нахах бIаьш бараш кIалхарбаха. «Сайна могар даьд аз» — уж да шийна топаш тохалехьа цо аьнна тIеххьара дешаш. Фу дар цу дешай маIан?

...1941 шу. Фашисташа дIалаьца я Украина. Цу халача хьалашка плене нийсбеннача советски бIухоша цхьан зIамигача юрта хьайийллай госпиталь. Цига дарба дора советски салташта, эпсарашта. Iалаьмате кхераме хIама да из. Цига фу хиннад кинозале веначоа довзаргда.

Смирнов Андрея сценарех фильм оттадаьд режиссера Салынский Дмитрес.

«НЕЙЛОНА ЕЛКА»

Гуржий кинодеятелаша даьккхад ер фильм. ХIаьта, вайна ховш ма хиллара, гуржий фильмай шоай дуне да: деррига ца довзийтилга, ший тайпара цхьана увш йола ирони, бегаш, сакъердам. Сакъердаме хеташ велавалар, гIайгIа чуесса бIаргех хий далар, кхыдар. Цу массадолчо хьаькъал лу вайна, дикагIа вахар довзийт, дикадар а водар а довзеи кхетадеи Iомаду. Эсадзе Резос оттадаьча укх фильме автобуса чудагIаш вай никъ бергба керда шу хьатIаотта дисача дийнахьа. КIезига новкъостий кхетаргбац цига вайх. Шо-шоай вахар, оамалаш йолаш нах ба уж. Берригаш а сихагIа цIакхача гIерташ ба — шоай цIагIа керда шу дезде дагахьа.

Уж нах байза Iергдац вай, дукха тамашне сакъердаме хIамаш довзаргда...

Фильме дакъа лоацаш ба бовзаш бола гуржий артисташ Микаберидзе Руслан, Петриашвили Гурам, Кипшидзе Зураб, Капианидзе Зураб, Могалашвили Эдшер, кхыбараш. Кинокартине дакъа лоацаш ба профессиональни боаца актераш а — дешархой, машиннаькъахой, библиотекарь, института преподаватель.

«ВЕРА»

Ер фильм даьккхад режиссера Мусатов Игора М. Горьке цIерагIча Москверча киностуде.

Цу романтически историко-революционни драма юкъ моттиг дIалоацаш да дукхача эрсий кхалнаьха-революционеркай оамалаш йоахкаш йолча Протасова Верай суртсибат.

Е бIаьшере дIайолалуча ханара Россе, социал - демократически парти хьахулаш латта ха. Хьалхара кружокаш, революционни наькъах лаьца дола теоретически къовсамаш.

В. И. Ленина хьакхеллача парте эгтара хьалхара майреи дог цIенеи бола бIухой. Деррига шоай вахар цар дIаденнад болхлой мукъабахара гIеттача къовсама. Царна юкъе я Протасова Вера — хоза, хьаькъал дола кхалсаг, компромиссни йоаца парте бIухо. Иштта дог цIена хьалкхеяьй из прогрессивни уйла йолаш волча цун дас— адвоката Протасов Сергей Васильевича.

Верай роль — из Ленинградски ТЮЗа къоначa актрисай Русанова Маринай кинематографера дебют.

В. КОВАЛЕВА.

ЯНВАРЕРА ХАОТТАМ

Январь — шу дIадолалу а Iан юкъкъера а бутт ба. Цу духьа из эгтара шийлагIа хул.

НГIАССР январе дуккхача шерашка юкъера лаьрхIача фегара температура 3—4 градус шийла хул. Декабрал 2—3 градус шийлагIа. Из массазара январь ба. Цхьабакъда январь бIайха а хила тарлу 1966 шера санна бетта юкъера лаьрхIача фегара температура йIайха а йолаш, иштта шийла а 1972 шерара январь бутт мо. Цу шера бетта юкъера фегара температура 12 градус шийла яр. ХIаьта а абсолютни минимум 33,6 градус шийла Шелковски районе 1940 шерарча январе хилар.

Мишта хургба 1987 шерара январь бутт? СССР Гидрометцентра даннегIа юкъера фегара температура 2,6 градус шийла хила тарлу. Йоачаш дуккхача шерашкарча юкъерча боарамал кIезигагIа хила тарлу. Уж НГIАССР-е юкъера лаьрхIача 17—20 миллиметр хургъя, хIаьта къулбаседен лоамашка (Ведено район) — 27 миллиметр.

А. СЕРДЮКОВА, Гидрометбюро йоккхагIйола инженер-синоптик.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-60; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописна бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-8-, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-60, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ02002. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4894.